

JAARVERSLAG

2018

Het jaarverslag 2018 is ook verkrijgbaar in het Engels. In geval van verschillen tussen de Nederlandse en de Engelse versie heeft de Nederlandse voorrang. Het jaarverslag is tevens beschikbaar op www.cosun-jaarverslag.nl

This Annual Report is also published in English. In the event of inconsistencies between the English and the Dutch version the latter shall prevail. The Annual Report is also available on the internet: www.annualreport-cosun.com

Coöperatie Koninklijke Cosun U.A.

Van de Reijtstraat 15, 4814 NE Breda
Postbus 3411, 4800 MG Breda

Tel.: 076 530 32 22

Fax.: 076 530 33 03

www.cosun.nl
info@cosun.com

Ingeschreven in het
Handelsregister van de
Kamer van Koophandel
onder nummer 20028699.

EXCELLING IN CREATING VALUE FROM CROPS

OVER COSUN

Adressen	4
Vestigingen	5
Profiel*	6

KENGETALLEN

10

COÖPERATIE

Verslag coöperatie	12
Overzicht leden en LLB's	13

VERSLAG

Bericht van de voorzitters*	14
Financiële gang van zaken*	16
Vooruitzichten*	18
Verantwoord ondernemen*	19

COSUN IN BEDRIJF

Suiker Unie	22
Aviko	23
Sensus	24
SVZ	25
Duynie Group	25
Cosun Innovation	26

BEHEERSASPECTEN

Risicoprofiel*	28
Corporate governance*	32
Verslag van de raad van toezicht	33
Samenstelling bestuursorganen*	34

JAARREKENING 2018

Geconsolideerde balans	36
Geconsolideerde winst-en-verliesrekening	37
Geconsolideerd kasstroomoverzicht	38
Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening	39
Enkelvoudige balans	59
Enkelvoudige winst-en-verliesrekening	60
Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening	61

OVERIGE GEGEVENS

Statutaire bepalingen	69
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	70

* Dit betreffen de onderdelen die worden gezien als het bestuursverslag zoals in de wet is bepaald onder artikel 2:391 BW.

ADRESSEN

ROYAL COSUN

Postbus 3411
4800 MG Breda
Tel.: 076 530 32 22

www.cosun.nl
info@cosun.com

AVIKO

Postbus 8
7220 AA Steenderen
Tel.: 0575 45 82 00
www.aviko.nl
customerservice@aviko.nl

DUYNIE GROUP

Postbus 86
2400 AB Alphen aan den Rijn
Tel.: 0172 46 06 10
www.duyniegroup.com
info@duyniegroup.com

SENSUS

Postbus 1308
4700 BH Roosendaal
Tel.: 0165 58 25 00
www.inspiredbyinulin.com
info@sensus.nl

SUIKER UNIE

Postbus 100
4750 AC Oud Gastel
Tel.: 0165 52 52 52
www.suikerunie.nl
info@suikerunie.com

SVZ

Postbus 9535
4801 LM Breda
Tel.: 076 504 94 94
www.svz.com
info@svz-nl.com

COSUN INNOVATION

Postbus 20
4670 AA Dinteloord
Tel.: 076 530 33 33
www.cosun.nl

COSUN RESEARCH & DEVELOPMENT

Postbus 20
4670 AA Dinteloord
Tel.: 0165 51 60 15
www.cosun.nl
cosunr&d@cosun.com

STICHTING IRS

Postbus 20
4670 AA Dinteloord
Tel.: 0165 51 60 70
info@irs.nl
www.irs.nl

VESTIGINGEN

Hoofdkantoren en productievestigingen in Nederland, Europa, V.S. en Azië.

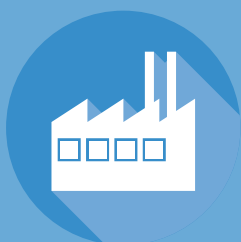
€ 2.046
MILJOEN
OMZET

MEDEWERKERS
3.848 (fte)

26 PRODUCTIE-
VESTIGINGEN
(9 LANDEN)

9.015
LEDEN

PROFIEL

Royal Cosun is een agro-industrieel concern dat akkerbouwgewassen en andere plantaardige grondstoffen verwerkt. Cosun is een coöperatie waarbij zo'n 9.000 Nederlandse suikerbietentelers zijn aangesloten. De suikerbieten van onze leden worden sinds 1899 door de coöperatie verwerkt. In de loop van de tijd hebben wij nieuwe activiteiten, die vrijwel altijd een relatie met de land- en tuinbouw hebben, aan ons portfolio toegevoegd.

PLANTEN EN PRODUCTEN

Uit plantaardige grondstoffen als suikerbieten, aardappelen, cichorei, groenten en fruit produceren wij een breed assortiment ingrediënten en halffabricaten voor de internationale voedingsmiddelenindustrie. Daarnaast maken wij producten die via de foodservice (horeca en groothandel) en de retail aan consumenten worden aangeboden. In toenemende mate ontwikkelen we ook ingrediënten voor niet-voedingstoepassingen. Zo leveren we producten aan de veevoedersector, ontwikkelen we bouwstenen voor biobased chemicaliën en produceren we bio-energie (groen gas).

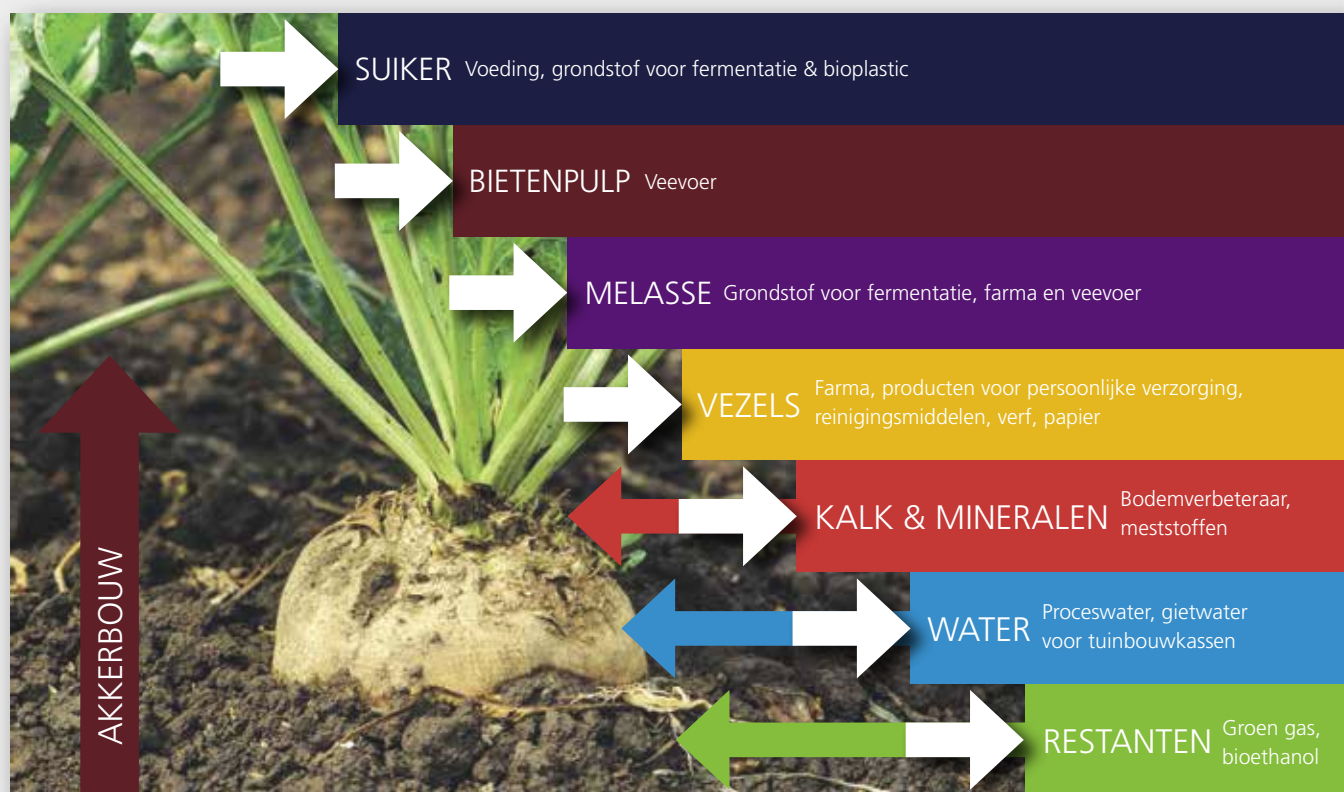
Van alle bedrijven binnen Cosun zijn Suiker Unie en Aviko het meest bekend. Zij produceren van oudsher suiker- en aardappelspecialiteiten. Sensus produceert uit cichorei de voedingsvezel inuline, die wordt gebruikt voor vezelverrijking maar ook om het suiker- en/of vetgehalte in voeding te verlagen. SVZ verwerkt fruit en groenten tot concentraten en puree voor de voedingsmiddelenindustrie. Duynie verhandelt en distribueert veevoer en ontwikkelt hoogwaardige toepassingen op basis van rest- en bijproducten van voedingsmiddelenbedrijven.

INNOVATIE

Cosun richt zich op de ontwikkeling en productie van functionele 'groene' chemicaliën en materialen op basis van hernieuwbare, plantaardige grondstoffen voor uiteenlopende toepassingen. Cosun Research & Development (R&D) beschikt over moderne en goed geoutilleerde faciliteiten in het Cosun innovation center waar wordt gewerkt aan nieuwe en betere toepassingen van plantaardige grondstoffen, innovaties in procestechnologie, optimalisatie van energiemangement en, al dan niet in samenwerking met klanten, de ontwikkeling van nieuwe producten. Daarbij werkt Cosun R&D ook samen met diverse instituten en universiteiten uit binnen- en buitenland.

MISSIE

Cosun wil excelleren in het creëren van waarde uit plantaardige grondstoffen voor klanten, telers en medewerkers. Ons doel is gewassen optimaal te benutten. Dat doen we met respect voor de omgeving. Door samen te werken, te leren door te doen en het continu beter te willen doen. Zo voegen we gezamenlijk blijvende waarde toe in de agrarische keten en dragen we bij aan de continuïteit van de Nederlandse akkerbouwsector, de Cosun-bedrijven en de maatschappij. We willen onze medewerkers stimuleren om het beste in zichzelf naar boven te halen in een prettige en veilige werkomgeving.

100% VERWAARDEN SUIKERBIET

PRINCIPES

Cosun wil ook een verantwoordelijke onderneming zijn. De Cosun Principes vormen een leidraad voor al onze medewerkers, bestuurders en toezichthouders. Ze beschrijven hoe wij ons gedragen en waarop wij aanspreekbaar zijn. Ten opzichte van elkaar, maar ook ten opzichte van onze opdrachtgevers, zakenpartners en de samenleving waarvan wij deel uitmaken. Aan de hand van vier kernbegrippen hebben we benoemd wat onze normen en waarden zijn en hoe deze zich vertalen in onze manier van ondernemen en met elkaar omgaan:

- We werken samen
- We werken duurzaam
- We tonen respect
- We hebben aandacht voor een veilige werkomgeving en een goed product

STRATEGIE

Onze strategie is gericht op winstgevende groei door het op duurzame wijze verwerken van plantaardige grondstoffen tot producten en ingrediënten voor voeding, diervoeders, niet-voeding toepassingen en duurzame energie. Daarmee leveren wij een bijdrage aan de continuïteit van de Nederlandse akkerbouwsector, de Cosun-bedrijven en de maatschappij in de vorm van diverse producten waarbij voeding nog steeds voorop staat. We beschouwen Europa als onze thuismarkt en slaan onze vleugels steeds verder uit, tot in Amerika en China. Winstgevende groei zien wij als een van de mogelijkheden om waarde te creëren, waarbij we het accent leggen op autonome groei in onze kernactiviteiten (marktaandeel behouden en vergroten) en groei door innovatie (procesinnovatie, nieuwe ingrediënten en ontwikkeling van nieuwe - biobased - markten).

BUSINESSMODEL

Cosun vormt voor diverse markten de schakel tussen plantaardige grondstoffen en producten (zowel bulk als specifiek). Onze kernactiviteit is het grootschalig verwerken van plantaardige grondstoffen (biomassa) door bioraffinage. Dit houdt in dat wij zoveel mogelijk nuttige stoffen met een zo hoog mogelijke waarde uit de biomassa proberen te halen. Daarbij gebruiken we alles en streven we ernaar de kringlopen zoveel mogelijk te sluiten. Onze inzet en bijdrage strekken zich verder uit in de keten en beginnen al bij teeltbegeleiding. Via de aanvoerlogistiek komt de biomassa bij onze installaties voor grootschalige verwerking. Onze focus bij innovatie ligt zowel op productontwikkeling als verdere verduurzaming van processen.

BUSINESSMODEL

KENGETALLEN

Als coöperatie van Nederlandse bietentelers betaalt Cosun de leden een bietenprijs die mede afhankelijk is van de resultaten. De bietenprijs is volledig als kosten grond- en hulpstoffen in de resultatenrekening verantwoord en beïnvloedt daarmee ook het in dit overzicht gepresenteerde bedrijfsresultaat en nettoresultaat.

In miljoenen EUR (tenzij anders vermeld)	2018	2017
FINANCIEEL		
Netto-omzet	2.046	2.112
Bedrijfsresultaat	1	108
Genormaliseerd EBITDA*	142	198
Nettoresultaat	0	75
Kasstroom uit operationele activiteiten	24	312
Investerings in (im-)materiële vaste activa	128	187
Groepsvermogen	1.246	1.250
Groepsvermogen in procenten van balanstotaal	69	66
Gemiddelde hectareopbrengst bietenteelt in Nederland (in EUR)	2.667	4.041
Quotumbietenprijs (in EUR)**	35,59	45,65
Ledentoeslag	14	96
SOCIAAL		
Gemiddelde personeelsbezetting***	3.848	3.850
Ziekteverzuim (in procenten)	4,2	4,2
Aantal verzuimgevallen (per 1.000 medewerkers)	17	19
OMGEVING****		
CO ₂ emissie (in ton, per ton product)	0,22	0,23
Watergebruik (in m ³ , per ton product)	2,3	2,7
Restmateriaal (in ton, per ton product)	0,06	0,08

* Genormaliseerd EBITDA betreft het operationele resultaat vóór afschrijving en amortisatie en geschoond voor verkochte activiteiten en incidentele resultaten.

** Per ton bij gemiddeld suikergehalte en gemiddelde winbaarheid.

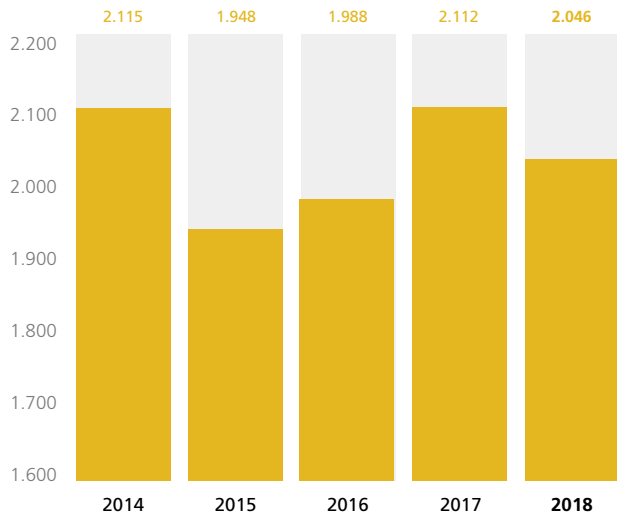
*** Gemiddeld aantal medewerkers in fte.

**** Nadere toelichting zie [verantwoord ondernemen](#).

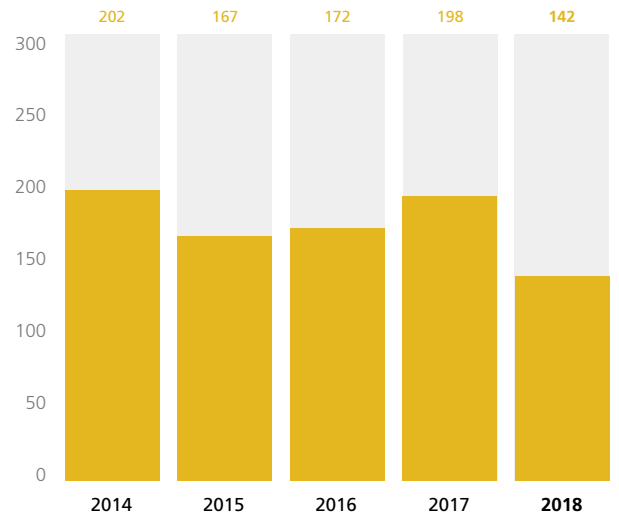
Impressie van het nieuwe
vrieshuis van Aviko
in Steenderen.

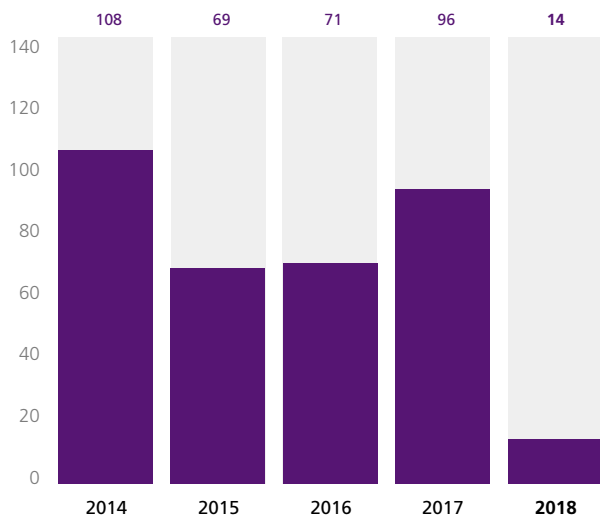
Netto-omzet in miljoenen EUR

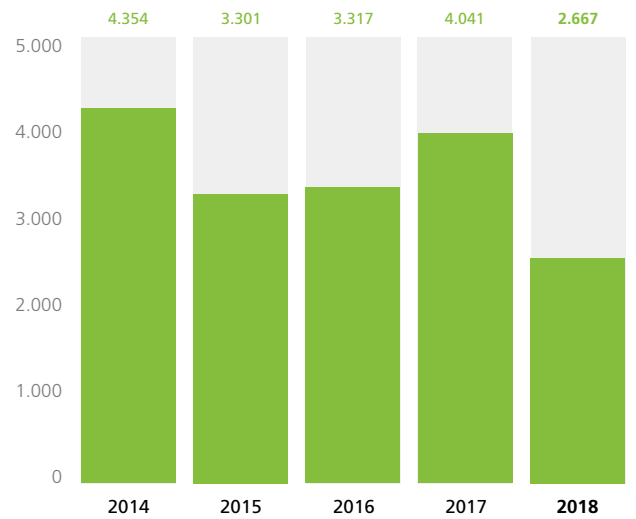
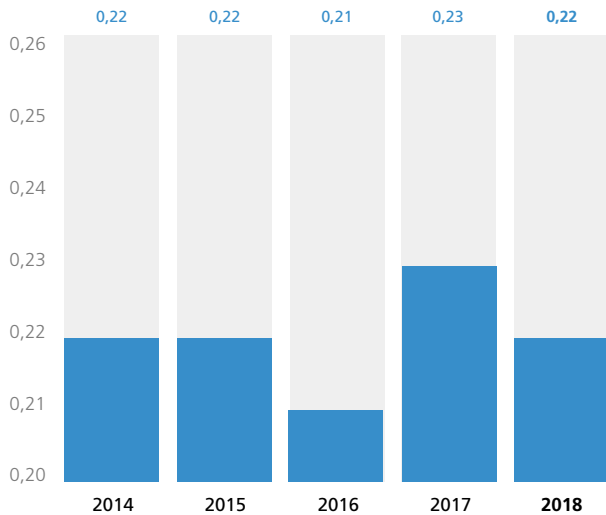
Genormaliseerd EBITDA in miljoenen EUR

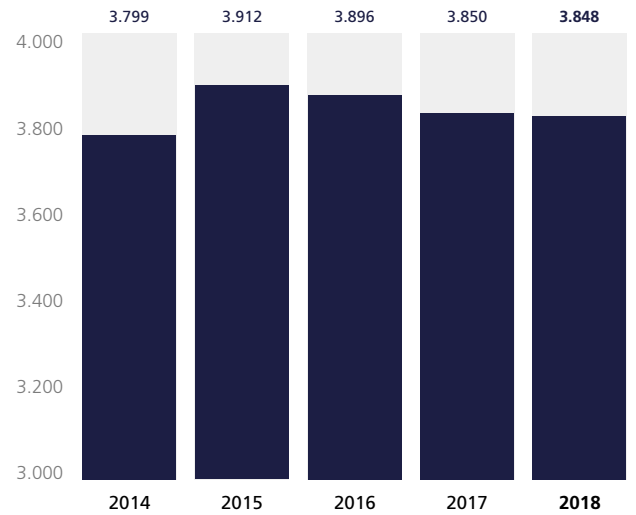
Ledentoeslag in miljoenen EUR

Gemiddelde opbrengst per hectare in EUR

CO₂ emissie in ton, per ton product

Aantal medewerkers gemiddeld in FTE

VERSLAG COÖPERATIE

Door het afschaffen van de EU-marktordening zijn de suikerprijzen in het verslagjaar fors onderuitgegaan. Door de grote bietenoogst in 2017 is binnen de Europese Unie een overschot aan suiker ontstaan. In combinatie met lage prijzen op de wereldmarkt heeft dit tot prijserosie geleid. Dit heeft het resultaat van Cosun zwaar gedrukt. Daardoor is ook de bietenprijs die de coöperatie aan haar leden betaalt, fors lager uitgevallen dan in voorafgaande jaren.

In 2018 is de ledenraad driemaal bijeengekomen voor een reguliere vergadering. Onderwerpen die aan de orde zijn geweest, betroffen onder andere het uitkeringsbeleid, het standpunt van Cosun ten aanzien van gewasbescherming en het vorstbeleid, het premiebeleid en de surplus bietenprijs. Deze prijs kan gaan variëren tussen de 20 en 30 euro per ton. De algemene ontwikkeling van de bedrijven en de resultaatontwikkeling van met name Suiker Unie is een terugkerend agendapunt van de ledenraad geweest. Via de toewijzing spelen we in op de ontwikkelingen in de afzetmarkt voor suiker. In het najaar is een extra bijeenkomst belegd om de ontwikkelingen binnen Aviko te bespreken.

Het zogenaamde 'bietentoerisme' is uitgebreid bediscussieerd. Dit fenomeen betreft het gebruik dat bieten soms geleverd worden door een lid dat ze niet heeft geteeld. Dit werd oogluikend toegestaan. Met ingang van 2018 heeft Cosun deze informele gang van zaken geformaliseerd. Het principe blijft evenwel dat elk lid zelf de bieten teelt die hij levert. Kan een lid dat voldoende bieten heeft gezaaid door specifieke omstandigheden zijn toewijzing niet vol leveren, dan kan hij bieten van een andere teler leveren. Het 'bietentoerisme' blijft zo een mogelijkheid om een tegenvallende oogst deels op te vangen. Waarom deze aanscherping? Bietentoerisme leidt ertoe dat Cosun per saldo meer betaalt voor ingekochte bieten. Dit drukt op het financiële resultaat en daarmee op de hoogte van de ledentoeslag. Voor de betrokken leden heeft bietentoerisme een financieel voordeel, voor de andere leden een financieel nadeel. Duidelijke regels hanteren moet voorkomen dat er onnodige discussies ontstaan over het principe en de toepassing van het bietentoerisme. Dit beleid wordt geëvalueerd en met de ledenraad besproken in de eerste helft van 2019.

BESTUURSZAKEN

Cosun heeft tijdens de jaarvergadering 2018 afscheid genomen van de vicevoorzitter van de raad van beheer, Johan Klompe. Hij heeft zich vele jaren ingezet als bestuurder binnen de coöperatie waarvoor hem alle lof is toegezegd. Arwin Bos is hem opgevolgd als vicevoorzitter.

Mevrouw Marianne van den Hoek is toegetreden tot de raad van beheer. Voorzitter Dirk de Lugt is herkozen, evenals Sander Wijkstra. Voorzitter Jakob Bartelds van de raad van toezicht is herkozen in 2018, net als Edwin Michiels.

SUIKERSYSTEEM

Een tweede onderwerp dat prominent op de agenda heeft gestaan, betreft de toewijzing 2019. In de zomer van 2018 is besloten de toewijzing op 95% vast te stellen omdat er toen opnieuw een recordoogst werd verwacht, terwijl de suikerprijzen op de wereldmarkt ronduit slecht waren. Het idee was om 200.000 ton suiker door te schuiven naar 2019 en dat jaar dus minder te gaan produceren. Die 200.000 ton zijn er niet gekomen, voornamelijk als gevolg van de warme en zeer droge zomer. Daarom is in het najaar alsnog besloten om de toewijzing op 100% vast te stellen. De leveringsplicht voor 2019 blijft gekoppeld aan het aanvankelijk lagere toewijzingspercentage van 95. Streven is om in elk geval voldoende suiker te produceren om onze klanten ook in 2020 te kunnen bedienen.

De telers worden aan hun leveringsplicht gehouden. Lukt het ondanks alles niet om hieraan te voldoen, dan moeten ze tijdig ontheffing aanvragen en kunnen aantonen voldoende areaal te hebben ingezaaid. Wordt niet aan de gestelde voorwaarden voldaan, dan kan de raad van beheer een boete opleggen. In 2018 is aan een zeer gering aantal telers een boete opgelegd. Sinds campagne 2018 is deelname aan Unitip verplicht. Veruit de meeste telers voeren de gegevens tijdig in het systeem in. Telers die dat niet tijdig of onvolledig doen, krijgen de eindafrekening voor de geleverde bieten niet uitbetaald.

OVERZICHT LEDEN EN LLB'S

	PER 31-12-2018		PER 31-12-2017	
AFDELING / KRING	Aantal leden	Aantal LLB's	Aantal leden	Aantal LLB's
Zeeuwsch-Vlaanderen	722	389.184	728	388.658
Zeeland-Midden	618	342.949	627	342.187
Zeeland-Noord	334	207.919	337	207.219
Goeree-Overflakkee	195	154.396	201	154.739
West-Brabant	779	437.114	796	434.205
Zuid-Hollandse Eilanden	322	229.128	329	228.252
Holland-Midden	234	158.171	238	162.826
Kop van Noord-Holland	419	313.059	421	313.413
Oostelijk Flevoland	343	372.263	359	393.111
Noordoostpolder	590	379.013	610	387.458
Zuidelijk Flevoland	144	193.198	150	200.225
Friesland	259	212.342	265	212.279
Groningen	1.027	956.530	1.036	943.553
Drenthe/Overijssel-Noord	946	1.061.828	956	1.047.860
Overijssel-Zuid / Gelderland	306	164.574	308	163.114
Maas&Meierij / Limburg-Noord	490	232.416	504	231.114
De Kempen	338	192.215	339	187.158
Limburg-Midden / De Peel	444	245.102	462	244.446
Limburg-Zuid	505	303.968	516	303.288
TOTAAL leden Cosun	9.015	6.545.369	9.182	6.545.105

JONGERENRAAD

In samenwerking met de Cosun-jongerenraad zijn zeven regionale bijeenkomsten georganiseerd voor jonge bietentelers. Tijdens deze kleinschalige bijeenkomsten werd met de jongeren gesproken over de toekomst van de bietenteelt en de rol van de coöperatie daarin. De bijeenkomsten werden als waardevol ervaren. Ook in 2019 zal Cosun daarom een serie zogeheten schuurbijeenkomsten organiseren.

GEWASBESCHERMING

In 2018 is het toepassen van neonicotinoïden, gewas-beschermingsmiddelen die gebruikt worden om schadelijke insecten te bestrijden, verboden. Dit betekent dat met ingang van het teeltseizoen 2019 deze middelen niet meer mogen worden ingezet. Ook restvoorraden zaad die zijn behandeld met deze middelen, mogen telers niet meer gebruiken.

Cosun heeft zich sterk gemaakt om een tijdelijke ontheffing te krijgen voor een verlaagde dosering van één van deze middelen, Cruiser. Maar dat heeft niet geresulteerd in een positieve uitspraak van het ministerie. Omdat er geen alternatief voorhanden is, moeten we rekening houden met lagere opbrengsten in 2019. Dat is geen goed nieuws voor de verwerkende bedrijven en voor de akkerbouwsector in Nederland. Een extra tegenvaller in een jaar dat het inkomen van de Nederlandse akkerbouwer al fors onder druk is komen te staan.

BERICHT VAN DE VOORZITTERS

Zoals verwacht heeft Cosun in 2018 de opgaande lijn van het resultaat in voorgaande jaren niet kunnen vasthouden. Het concernresultaat is fors lager uitgekomen. De dominante factor bleek de internationale suikermarkt waarop zeer lage verkoopprijzen werden genoteerd. Dit teleurstellende resultaat noopt tot extra inspanningen op onze afzetmarkten en tot nog meer kostenbewust ondernemen. Het vormt geen aanleiding om geplande investeringen in efficiencyverbetering en innovatie op te schorten, maar wel tot een extra zorgvuldige afweging qua timing en omvang.

In 2018 werden op de wereldmarkt voor suiker de laagste verkoopprijzen in decennia genoteerd. Dit zette druk op de suikerprijzen in de Europese markt. Campagne 2017 was heel omvangrijk waardoor flinke voorraden binnen de Europese Unie ontstonden. Dit zette vanaf begin 2018 nog extra druk op de verkoopprijzen die gedurende het jaar daalden naar een ongekend laag niveau. Export naar de wereldmarkt kon geen soelaas bieden vanwege de daar bijzonder lage prijzen. Deze samenloop van ongunstige factoren heeft ertoe geleid dat Suiker Unie voor het eerst in de geschiedenis een verlies heeft moeten rapporteren.

Het aandeel van Suiker Unie in het concernresultaat is altijd substantieel. Daardoor heeft Cosun in 2018 een flink lager resultaat geboekt dan voorheen.

Cosun is een coöperatie van Nederlandse bietentelers en stelt zich op het standpunt dat de leden een faire prijs voor de geleverde bieten moeten ontvangen. Dat is immers een van de redenen om ooit coöperatieve suikerfabrieken op te richten. Telers willen een faire prijs voor hun bieten ontvangen en Suiker Unie moet over voldoende suiker kunnen beschikken om de klanten te bedienen. Dat is de achtergrond van de gegarandeerde minimumbietenprijs die Cosun leden biedt. Deze is relatief hoog, zeker gezien de huidige verkoopprijzen in Europa. Dat betekent een hoge kostprijs voor Suiker Unie die ze niet kan terugverdienen met de prijzen die in de verkoopcontracten van 2018 zijn afgesloten.

UITZONDERLIJK

2018 is in meerdere opzichten een uitzonderlijk jaar geweest. De weersomstandigheden in Nederland en grote delen van Europa tijdens het groeiseizoen hadden niet alleen hun weerslag op het resultaat van de coöperatie, maar ook op het rendement in het akkerbouwbedrijf zelf.

De droogte heeft geleid tot extra kosten, bijvoorbeeld voor het beregenen van gewassen, of tot fors lagere opbrengsten per hectare, en daarmee voor minder inkomsten voor de teler. Cosun heeft de leden een minimumbietenprijs van EUR 32,50 per ton toegezegd. Het tegenvallende resultaat heeft zich vertaald in een zeer bescheiden ledentoeslag. De bietenprijs 2018 is vastgesteld op EUR 35,59 per ton bieten van gemiddelde kwaliteit en is daarmee substantieel lager dan in de afgelopen jaren.

RISICO'S SPREIDEN

Aviko heeft een goed financieel resultaat weten te realiseren. Door de langdurige droogte in de zomermaanden kwamen minder aardappelen beschikbaar. Dit had een opdrijvend effect op de inkooprijzen. De vooruitzichten zijn gunstig omdat de wereldwijde markt voor de afzet van frites met drie tot vier procent per jaar groeit.

De sluiting van de fabriek in Amberger (Duitsland) was onvermijdelijk om de verliezen in die vestiging van Aviko te stoppen. De joint-venture Snow Valley in China is tegen het einde van 2018 beëindigd. De relatie met de Chinese partner bleek onvoldoende solide om de samenwerking voort te zetten. Aviko onderzoekt andere routes om de activiteiten in en gericht op China voort te zetten.

Sensus en SVZ hebben het moeilijk gehad, wat zich vertaalde in minder resultaat dan in het voorafgaande jaar. Beide ondernemingen hebben last van sterker fluctuerende prijzen en druk op de marges.

“Een faire prijs voor geleverde bieten, een van de redenen om coöperatieve suikerfabrieken op te richten.”

Dirk de Lugt (L) en Albert Markusse (R)

Duynie Group groeit en laat een stabiel beeld zien qua resultaat. Per saldo moeten we een fors lager resultaat noteren en er rekening mee houden dat, pas nadat de verkoopprijzen op de internationale suikermarkten weer zijn aangetrokken, Cosun een beter resultaat kan laten zien. We mogen vaststellen dat de strategie om onze risico's te spreiden over meerdere activiteiten zich opnieuw bewijst. Tegelijkertijd moeten we concluderen dat de teruggang in het suikerresultaat niet kan worden gecompenseerd door het resultaat van al onze andere activiteiten.

Ook in 2019 zullen we te maken hebben met lage suikerprijzen die van invloed zijn op de financiële resultaten van Cosun in het lopende boekjaar. Als de omvangrijke suikervoorraden afnemen, zal de druk op de prijzen dat ook doen. Daarnaast hebben weersomstandigheden invloed op de omvang en kwaliteit van de oogsten. We vertrouwen erop dat de markten en daarmee de prijzen weer zullen aantrekken.

OMGEVINGSINVLOEDEN

Niet alleen oogsten en verkoopprijzen oefenen invloed uit op het resultaat van Cosun. In Nederland speelt het Klimaatakkoord om de economie te vergroenen, vooral door alternatieve energiebronnen te gaan inzetten in plaats van Gronings aardgas. Cosun onderzoekt mogelijkheden om de eigen energievoorziening te verduurzamen en neemt maatregelen om de CO₂-uitstoot zoveel mogelijk verder te verlagen. De Cosun-bedrijven hebben forse stappen gezet op het pad van de energietransitie en zullen daarmee doorgaan. Daarbij moeten we als Nederland wel opletten dat we onszelf niet 'uit de markt prijzen' ten opzichte van de omringende landen.

Ten aanzien van de Brexit is de situatie nog te ongewis om er iets over te kunnen schrijven, behalve dat de voortdurende onzekerheid over de gevolgen ervan op zich al een remmende factor is.

We zetten ons investeringsprogramma door, ondanks het lagere financiële resultaat in 2018. Het betreft investeringen in efficiency, zoals het nieuwe vrieshuis van Aviko bij de fabriek in Steenderen. Daarnaast gaat het om investeringen met het oog op autonome groei, zoals de fabriek van Duynie Ingredients, waar ingrediënten voor huisdiervoeding worden gemaakt. En investeringen in onderzoek en ontwikkeling met het oog op innovatieve producten en toepassingen voor de langere termijn. Juist vanwege de onzekerheid en volatiliteit in onze belangrijkste markten houden we vast aan onze strategie en de uitvoering daarvan. Als grote akkerbouwcoöperatie in Nederland kennen we onze verantwoordelijkheid ten opzichte van onze leden, medewerkers, klanten en andere partners.

Dirk de Lugt

Voorzitter raad van beheer

Albert Markusse

Voorzitter conserndirectie

Breda, 14 maart 2019

FINANCIËLE GANG VAN ZAKEN

Cosun realiseerde in 2018 een lagere omzet en een flink lager resultaat dan in 2017. Vooral de lage suikerprijs heeft het resultaat van Suiker Unie, en daarmee van Cosun gedrukt. Alle andere onderdelen dragen in 2018 positief bij aan het resultaat. Door de lage bietenprijs en de tegenvallende oogst is 2018 geen goed bietenjaar voor onze telers geworden.

RESULTAATONTWIKKELING

Het bedrijfsresultaat inclusief incidentele resultaten kwam uit op EUR 1 miljoen in 2018 (2017: EUR 108 miljoen).

De genormaliseerde EBITDA (operationeel resultaat voor afschrijving en amortisatie, exclusief incidentele resultaten) daalde naar EUR 142 miljoen tegen EUR 198 miljoen in 2017. De ledentoeslag, die aan de leden van de coöperatie wordt uitbetaald als onderdeel van de bietenprijs, daalde tot EUR 14 miljoen (2017: EUR 96 miljoen). De ledentoeslag is als grondstofkosten verwerkt in het reguliere bedrijfsresultaat. Het nettoresultaat komt hiermee uit op EUR 0 miljoen (2017: EUR 75 miljoen).

ONTWIKKELING PER BUSINESSGROEP

De wereldsuikermarkt liet in 2018 de laagste prijsnotering in de afgelopen tien jaar zien. Bovendien heeft de afschaffing van de Europese suikerproductiequota geleid tot een forse stijging van de Europese suikerproductie in 2017. Er was meer areaal ingezaaid en de opbrengsten piekten in campagne 2017. Dit alles leidde in 2018 tot forse prijsdalingen in de Europese markt. De hele Europese suikerindustrie kampt met de negatieve effecten hiervan.

Ook Suiker Unie is hierdoor in de rode cijfers beland. De verkoopprijs lag reeds in 2018 op een lager niveau dan het voorgaande jaar. Vervolgens zijn prijzen voor het jaar 2019 in de loop van 2018 op een laag niveau afgesloten. Daardoor is een deel van de voorraad tegen een lagere marktwaarde gewaardeerd en moesten voorzieningen voor verlieslatende contracten worden getroffen. De afzet in Europa lag op een vergelijkbaar niveau, maar door de grote oogst uit campagne 2017/2018 is meer geëxporteerd buiten Europa.

De extreme droogte in teeltseizoen 2018 heeft geleid tot een forse daling van de bietenoogst en daarmee de suikerproductie. De campagne duurde hierdoor 120 dagen waarbij 6,6 miljoen ton bieten zijn verwerkt. Ook de Duitse suikerfabriek heeft een kortere maar goede bietencampagne gedraaid. De bio-ethanolprijs lag op een lager niveau dan voorgaand jaar. Inzet is de marktpositie in Europa te behouden en de kosten zoveel mogelijk te beheersen.

Voor het derde jaar op rij heeft Aviko een goed resultaat geboekt. De Europese fritesbedrijven en de vlokken- en granulaatactiviteit Aviko Rixona hebben het prima gedaan in 2018. In het vierde kwartaal stegen de grondstofprijzen als gevolg van de tegenvallende aardappelooogst, wat druk gaf op het resultaat. Desondanks bleef de winstgevendheid over het boekjaar op peil. De afzet groeide en ook de positie in producten met hogere toegevoegde waarde is verder versterkt. De productieverstiging Amberger in Duitsland is eind 2018 gesloten. In verband hiermee heeft een extra afboeking van activa plaatsgevonden. De joint venture met Snow Valley in China was succesvol in de markt, maar de samenwerking verliep stroef. Daarom is besloten de joint venture te beëindigen, zodat Aviko zijn eigen weg kan inslaan op deze aantrekkelijke groeimarkt. De verkoop van dit 51% belang heeft positief bijgedragen aan het resultaat.

Sensus boekte een hogere omzet in 2018. Vooral in Europa en Azië steeg de afzet van inuline. De afzet in de VS is min of meer gelijk gebleven. Toch is een lager financieel resultaat geboekt dan in 2017. De verkoopprijzen staan onder druk als gevolg van toenemende concurrentie en de kosten nemen toe. Ook de koersontwikkeling van de dollar beïnvloedde het resultaat negatief. In de zomer heeft de Amerikaanse voedsel- en warenautoriteit positief besloten over de vezelstatus van inuline. Sensus verwacht dat dit een positieve impact zal hebben op de afzet in Amerika.

Door de droogte viel ook de cichoreioogst lager uit. Voor 2019 is een uitbreiding van het areaal voorzien om te voldoen aan de groeiende vraag naar inuline.

In 2018 is de omzet van SVZ licht gedaald ten opzichte van het voorgaande jaar. Het resultaat daalde sterker, onder andere door de tegenvallende oogst van wortelen in Polen en de lage prijzen voor rood fruit waardoor ook bestaande voorraden moesten worden afgewaardeerd. Daarnaast kreeg SVZ te maken met stijgende energieprijzen in zowel Europa als de VS, en met hogere arbeidskosten, vooral in Oost-Europa. SVZ blijft inzetten op het versterken van de positie als betrouwbare leverancier, met oog voor alle aspecten van duurzaamheid in de productieketen.

Duynie Group heeft een goed jaar achter de rug en boekte een vergelijkbaar resultaat als voorgaand jaar. Alle onderdelen van Duynie dragen hieraan bij. De omzet groeide door extra afzet van co-producten van de Europese voedingsmiddelenindustrie, vooral naar de veehouderij. De vraag naar zetmeelproducten was goed en daarvan profiteert Novidon. Om verdere groei van de afzet van ingrediënten voor huisdiervoeding mogelijk te maken, investeert Duynie in een nieuwe energiezuinige fabriek in Cuijk.

FINANCIERING

We hebben afgelopen jaar maar beperkt gebruik gemaakt van externe financiering. De beschikbare capaciteit van EUR 400 miljoen vanuit de Revolving Credit Facility (RCF) is in 2018 niet gebruikt. De laatste termijn van de schuld aan institutionele beleggers van EUR 31 miljoen is in 2018 afgelost. In 2018 is beperkte additionele financiering verkregen uit hoofde van het in 2015 geïntroduceerde 'Cosun-ledenfinancieringsprogramma'. Dit programma geeft de leden van Cosun de mogelijkheid om jaarlijks een deel van de betalingen in het kader van het bietengeld of de UB/BBU-regeling in te leggen in een lening aan de coöperatie met een vaste looptijd variërend van twee tot en met vijf jaar. In totaal is nu EUR 30 miljoen ingelegd. In de financieringskosten is ook een deel van de bate vanuit de teruggave van de productieheffingen verwerkt. Hierdoor komen de financieringskosten in 2018 op EUR 1 miljoen.

BELASTINGDRUK

De effectieve belastingdruk bedroeg in 2018 15,1% (2017: 25,5%). Het tarief ligt per saldo onder het nominale tarief van Nederland vanwege afwijkende buitenlandse belastingtarieven.

KASSTROOM

Cosun genereerde over 2018 een positieve operationele kasstroom van EUR 24 miljoen (2017: EUR 314 miljoen). Deze is gedaald door het lagere bedrijfsresultaat in vergelijking met het vorige jaar. Daarnaast nam het werkkapitaal toe. De voorraadwaarde en debiteuren namen toe, maar de kortlopende schulden daalden sterker. Dit is hoofdzakelijk het effect van de lagere ledentoeslag. Als gevolg van investeringen en uitkeringen aan leden nam de liquiditeitspositie af.

INVESTERINGEN

De investeringen in (im-)materiële activa bedroegen EUR 128 miljoen (2017: EUR 187 miljoen). Investerings bij Suiker Unie lagen op een lager niveau dan voorgaande jaren omdat het programma om de capaciteit van de fabrieken te vergroten in 2017 is afgerond.

In 2018 is geïnvesteerd in uitbreiding van de opslagcapaciteit van melasse op de locatie Viervelaten, extra diksapopslag in Anklam (Duitsland) en extra biogasproductie.

Bij Aviko is geïnvesteerd in extra vriescapaciteit op de locaties Steenderen en Rain (Duitsland). Deze projecten lopen nog door in 2019. Tevens is geïnvesteerd in uitbreiding van de capaciteit van de waterzuivering bij Rixona in Venray.

Duynie bouwt in Cuijk een nieuwe ingrediëntenfabriek om op basis van restwarmte producten te drogen voor met name de petfoodindustrie. De overige investeringen betroffen voornamelijk vervangingsprojecten bij alle onderdelen.

BALANS

Het balanstotaal daalde in 2018 tot EUR 1.811 miljoen (2017: EUR 1.901 miljoen).

De liquiditeitspositie verslechterde met EUR 95 miljoen door de negatieve kasstroom.

Door het lage resultaat daalde het groepsvermogen licht tot EUR 1.245 miljoen (2017: EUR 1.250 miljoen).

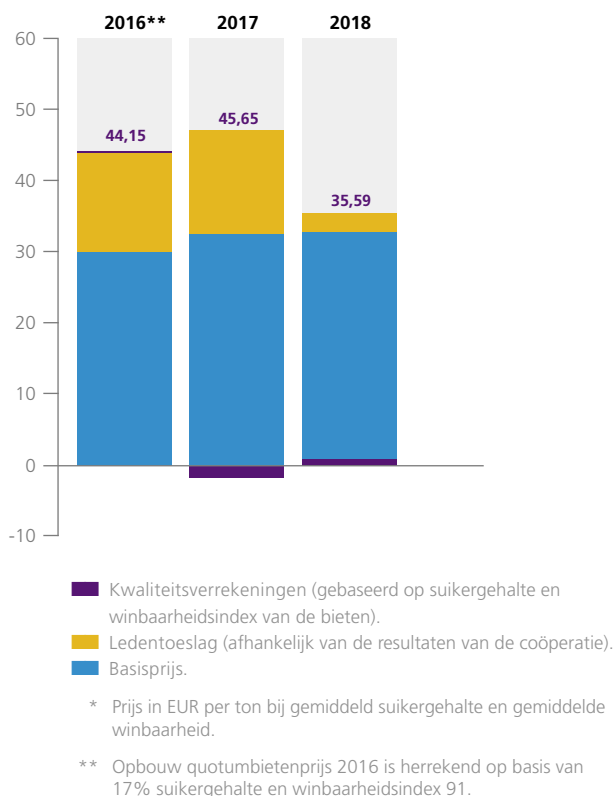
De solvabiliteit (groepsvermogen uitgedrukt als percentage van het balanstotaal) lag eind 2018 op 69% en nam daarmee ten opzichte van het voorgaande jaar toe. Het groepsvermogen bleef vrijwel gelijk maar het balanstotaal daalde. De financieringspositie van het concern blijft onverminderd sterk. Doordat het resultaat ook in 2019 onder druk zal staan vanwege de lage suikerprijs, verwachten we dat de liquiditeit in 2019 verder zal afnemen.

BIETENPRIJS

De ledentoeslag voor 2018 is vastgesteld op EUR 14 miljoen en wordt uitgekeerd als onderdeel van de quotumbietenprijs.

De basisprijs voor quotumbieten is vastgesteld op EUR 32,50 per ton. De ledentoeslag kwam uit op EUR 2,25 per ton. Per saldo is de ledenprijs voor quotumbieten daarmee vastgesteld op EUR 34,75 bij 17 procent suikergehalte en een winbaarheidsindex van 91. Bij gemiddelde winbaarheid en gemiddeld gehalte komt de ledenprijs voor quotumbieten uit op EUR 35,59. Vorig jaar was dit EUR 45,65. De hoeveelheid quotumbieten daalde met 7 procent tot 6,3 miljoen ton. Voor surplusbieten boven de toewijzing wordt gemiddeld EUR 30,72 betaald. De gemiddelde suikeropbrengst per hectare lag met 13,2 ton fors lager dan in 2017 (15,5 ton). De gemiddelde opbrengsten voor de Nederlandse bietenteler komen uit op EUR 2.667 per hectare. Dat is EUR 1.374 (34 procent) lager dan vorig jaar vanwege een lagere hectareopbrengst (minder tonnen bieten per hectare) en een lagere prijs.

Quotumbietenprijs* Prijs in € per ton

VOORUITZICHTEN

De volatiliteit van prijzen van agrarische producten heeft grote invloed op het resultaat van Cosun. Het effect van de verdere daling van de Europese suikerprijs gedurende 2018, zal zich ook nog in 2019 laten voelen. Suiker Unie zal hierdoor in 2019 naar verwachting een groter verlies realiseren dan in 2018.

Op basis van een verwacht tekort in de productie- en consumptiebalans van suiker en een afnemend bietenareaal in de Europese Unie is de verwachting voor de langere termijn dat de suikerprijs zich zal herstellen en daarmee het resultaat. Onze relatieve concurrentiepositie is goed. Door de schaalgrootte van onze fabrieken en de gemiddeld hoge hectareopbrengsten bij onze telers zijn we zeer competitief.

Voor Aviko verwachten we een vrijwel gelijkblijvend resultaat. Door de hoge dagprijs van aardappelen in Europa stijgen de verkoopprijzen. Echter, vanwege de verkoop van ons aandeel in de joint venture in China en de tegenvallende aardappeloogst zal de afzet licht dalen.

Voor de andere activiteiten verwachten we een beperkte toename van het resultaat. Voor SVZ verwachten we herstel van het resultaat in 2019 uitgaande van meer normale oogstomstandigheden. Voor Sensus en Duynie verwachten we een lichte toename van het resultaat.

Alles opgeteld verwachten we voor Cosun een lager resultaat in 2019, vooral door het lagere suikerresultaat.

Onze financiële uitgangspositie is gezond. Cosun blijft ook het komend jaar investeren in versterking van de marktpositie in de verschillende segmenten. Dit doen we deels door investeringen in autonome groei, waaronder in efficiencyverbeteringen en innovatie, en waar mogelijk door strategische acquisities. We verwachten dat het personeelsbestand stabiel zal blijven.

VERANTWOORD ONDERNEMEN

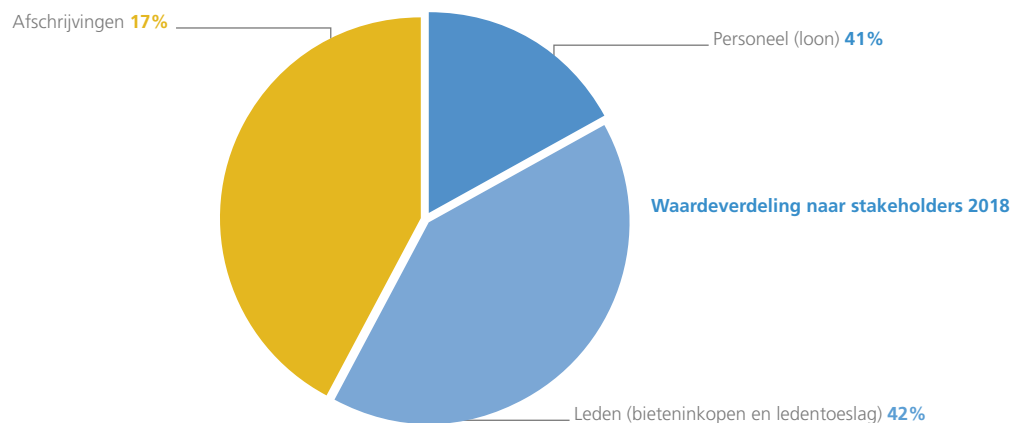
Cosun is verantwoordelijk voor alles wat er binnen onze bedrijven gebeurt. Hoe veilig wordt er gewerkt? Hoe wordt er omgesprongen met grondstoffen, energie en water? Maar we voelen ons evenzeer verantwoordelijk voor hoe onze grondstoffen worden geteeld en overlast voor omwonenden van onze fabrieken gaan we zoveel mogelijk tegen.

Een onderneming voorziet in behoeften van klanten en schept waarde voor verschillende stakeholders. Onderstaande figuur laat zien hoe de waarde die Cosun heeft gecreëerd in 2018 is aangewend.

De leden ontvangen bietengeld inclusief ledentoeslag, de medewerkers salaris en aan de overheid worden belastingen afgedragen. Een deel van het resultaat wordt weer geïnvesteerd in de verdere groei en ontwikkeling van Cosun.

Toegevoegde waarde overzicht (In miljoenen EUR)	2018	2017
Netto-omzet	2.046	2.112
Overige opbrengsten en wijzigingen in de voorraad	48	-/- 42
Bijdrage aan leveranciers van grondstoffen	-/- 1.019	-/- 930
Bijdrage aan andere dienstverleners	-/- 433	-/- 387
Toegevoegde waarde die gecreëerd is	642	753
Personeel (loon)	264	258
Leden (bieteninkopen en ledentoeslag)	269	284
Financiers (rente)	1	5
Overheid (belasting)	-	26
Waardeverdeling naar stakeholders	534	573
Ingehouden winst	-	75
Afschrijvingen	108	105
Waarde ten behoeve van herinvestering	108	180

Waarde ten behoeve van herinvestering 2018

PRIORITEITEN

Naast het scheppen van waarde voor onze stakeholders, de leden van de coöperatie voorop, richten we onze inspanningen op vier gebieden waarop we invloed kunnen en willen uitoefenen:

- teeltoptimalisatie als verantwoordelijkheid voor telers en milieu;
- optimalisatie van productieprocessen met het oog op grondstofgebruik en milieu;
- investering in de bekwaamheid van medewerkers en in een veilige werkomgeving;
- rekening houden met overige belanghebbenden en verantwoording afleggen.

TEELTOPTIMALISATIE

Duurzaam telen betekent onder meer met zo weinig mogelijk input streven naar een zo hoog mogelijke opbrengst per hectare. Dankzij nieuwe rassen en moderne bewerkingstechnieken wordt de bodem ontzien en de biodiversiteit beter beschermd. Het behoud hiervan is van belang voor de voedselvoorziening, juist op de langere termijn. Daarom investeren wij, samen met onze telers, veel in het verder verbeteren, optimaliseren en verduurzamen van de teelt. Cosun is aangesloten bij tal van initiatieven zoals het SAI Platform (voor duurzame landbouw) en Stichting Veldleeuwrik.

De agrarische diensten en agronomen bij onze bedrijven ondersteunen telers en leveranciers van onze grondstoffen om hun teelt verder te verbeteren. Teelregistratieprogramma's helpen om het inzicht in de teeltprestaties te vergroten en dragen bij aan transparantie in de productieketens. Alle suikerbietentelers zijn verplicht hun teeltgegevens vast te leggen in het teelregistratieprogramma Unitip van Suiker Unie. Sensus heeft een vergelijkbaar systeem, Crop-R. Ook Aviko en SVZ investeren in dit soort registratieprogramma's. Hoe meer op contract bij telers wordt ingekocht, hoe beter dit te organiseren is.

OPTIMALISATIE PRODUCTIEPROCESSEN

In onze fabrieken is energie nodig om de grondstoffen te verwerken tot producten en halffabricaten. Cosun heeft zich in 2010 ten doel gesteld om per jaar 2% minder energie te gebruiken.

Het energiegebruik per ton productie is een graadmeter voor de efficiency van onze productieprocessen: hoe lager, hoe beter. In 2018 is de emissie licht gedaald naar 0,22 ton CO₂ per ton product (2017: 0,23 ton CO₂ per ton product).

Het Parijs-akkoord en de vertaling hiervan door de Nederlandse regering betekent voor bedrijven, en dus ook voor Cosun, dat zij in 2050 in grote lijnen CO₂-neutraal moeten zijn.

Cosun wil deze uitdaging aangaan en heeft daartoe in 2018 onderzoek gedaan naar de wijze waarop en technologieën waarmee dit voor onze businessgroepen te realiseren is. De kosten en consequenties zijn nog niet goed in te schatten maar zullen zeker zeer substantieel zijn.

De omvang van afgevoerde organische restanten is in 2018 gedaald ten opzichte van het voorgaande jaar. Doordat de suikerbieten oogst in 2018 lager was dan in 2017, is minder organisch materiaal afgevoerd naar externe verwerkers. De omvang van het overige afval is eveneens gedaald waarmee de dalende trend zich doorzet.

MEDEWERKERS

Cosun zet zich in om alle medewerkers een veilige werkomgeving te bieden en mogelijkheden om zich verder te bekwamen en ontplooien. Ook een goede werksfeer is van belang voor zowel het welzijn van de medewerkers als hun functioneren.

Veiligheid in de werkomgeving blijft een prioriteit. Over de afgelopen jaren is een dalende trend zichtbaar in het aantal verzuimongevallen. Zo bedroeg het aantal ongevallen met verzuim – uitgedrukt per 1.000 fte - 17 in 2018 tegen 19 in 2017. Om deze daling verder door te zetten, blijft Cosun zich inspannen. In het Cosun veiligheidsplatform worden praktijkervaringen en verbeteringsmogelijkheden met elkaar gedeeld. Nadere analyse van bijna-ongevallen, incidenten en onveilige situaties is nodig voor aanpassingen in de werkomgeving en in het gedrag van medewerkers.

Het ziekteverzuim bleef gelijk op 4,2% en blijft onder het gemiddelde voor industriële bedrijven zoals vastgesteld door het CBS (2017: 5,0%).

Gemeten in voltijdbanen is het aantal medewerkers bij Cosun nagenoeg gelijk gebleven, van 3.850 fte in 2017 naar 3.848 fte in 2018. In de totale populatie is het aantal mannen sinds jaar en dag veel groter dan het aantal vrouwen. In 2018 was het aandeel vrouwen 22% en dat van mannen 78%, dezelfde verhouding als het jaar ervoor. Medewerkers blijven vaak lang in dienst en bouwen veel kennis en ervaring op. Het is dan ook belangrijk dat zij hun kennis en vaardigheden blijven ontwikkelen om optimaal inzetbaar te blijven. Daarom investeren wij in onze medewerkers door hen opleidingen en trainingen aan te bieden. In 2018 was het gemiddeld aantal opleidingsdagen 3 per medewerker.

In 2018 heeft Cosun in Nederland ruim 170 (2017: 140) jonge mensen een stageplaats of een afstudeerproject aangeboden: 100 studenten van een hbo-instelling of universiteit en 73 op mbo-niveau. Cosun biedt stageplaatsen aan om jonge mensen relevante werkervaring te laten opdoen vanuit maatschappelijke betrokkenheid.

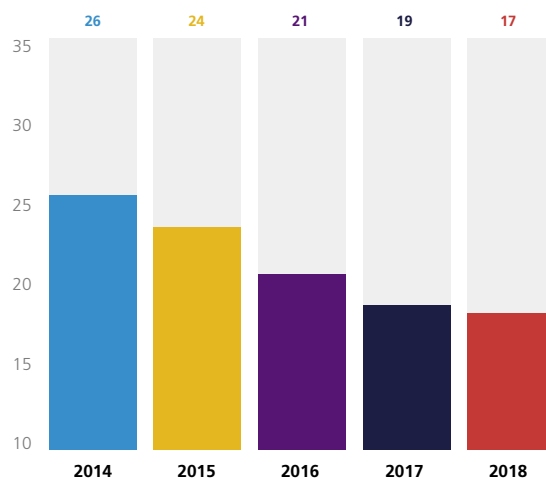
Ervaren medewerkers treden op als begeleider en coach. Dat kost uiteraard tijd maar levert ook het nodige op. Met jonge mensen komt actuele kennis en extra capaciteit beschikbaar voor Cosun, plus dynamiek in de organisatie.

VERANTWOORDING

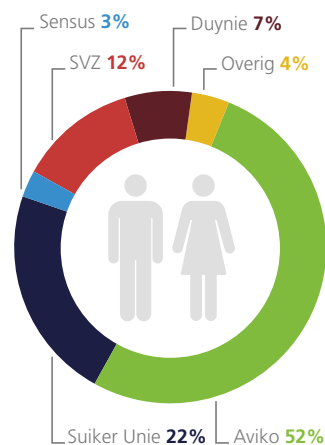
Ondernemingen kijken bij de keuze voor hun leveranciers steeds vaker naar arbeidsomstandigheden en sociaal beleid. Ook de grote, internationale afnemers van Cosun stellen hoge eisen. Ze willen bovendien vastgesteld zien dat de Cosun-bedrijven hieraan voldoen. Zo zijn Sensus, Suiker Unie en SVZ aangesloten bij Sedex, en Aviko en Suiker Unie bij de RSPO (organisatie voor duurzame palmolie). Dit houdt onder andere in dat zij zich laten auditeren en dat de resultaten daarvan worden geregistreerd bij deze organisaties, waar bijvoorbeeld afnemers ze kunnen raadplegen. Daarnaast heeft Cosun voor bestuurders, managers en medewerkers een gedragscode, de Cosun Principes, waarin is beschreven hoe wij ons gedragen en waarop wij aanspreekbaar zijn. Ten opzichte van elkaar, maar ook ten opzichte van onze opdrachtgevers, zakenpartners en de samenleving waarvan wij deel uitmaken. De Cosun Principes zijn te raadplegen op onze website www.cosun.nl - over Cosun - corporate governance.

Voor meer informatie over onze inzet en de resultaten daarvan verwijzen wij naar www.cosun-jaarverslag.nl. Ook verslagen van voorgaande jaren zijn hier te vinden.

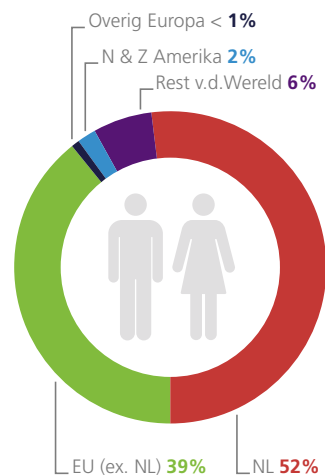
Ongevallen met verzuim per 1000 FTE

Aantal medewerkers per businessgroep in procenten

Aantal medewerkers per regio in procenten

COSUN IN BEDRIJF

SUIKER UNIE

SUIKER EN SUIKERSPECIALITEITEN

De verwachting dat het wegvallen van de Europese marktordering voor suiker ongunstig zou uitpakken voor het resultaat van Suiker Unie, is ruimschoots uitgekomen. De impact blijkt nog veel heviger dan voorzien.

De grote oogst van 2017, zowel binnen Europa als wereldwijd, zette de verkoopprijzen in 2018 zwaar onder druk. Dat gebeurde zodanig, dat in de loop van het jaar contracten zijn afgesloten die verliesgevend zijn. De voorraden in Europa moesten verder worden afgebouwd om de prijserosie in de markt te stoppen. Export naar de wereldmarkt is nauwelijks aan de orde omdat ook daar sprake is van flinke voorraden en daarmee lage prijzen. Begin 2019 is het beeld enigszins beginnen te kantelen. Het lijkt erop dat de suikerprijzen op de wereldmarkt niet verder dalen en zelfs wat gaan aantrekken.

Alle voorbereidingen op het quotaloze tijdperk ten spijt, heeft Suiker Unie het boekjaar met een verlies moeten afsluiten. De geringere oogst en daarmee suikerproductie in de campagne van 2018 is vanuit de gewenste afbouw van voorraden niet ongunstig. De onderneming kijkt, nog kritischer dan voorheen, hoe ze de kosten zo laag mogelijk kan houden.

NIEUWE AFZETMARKTEN

Van substitutie door isoglucose blijkt amper sprake, wellicht mede door de lage suikerprijzen. Wel zien we dat de trend naar minder suiker in frisdranken doorzet. De verwachting dat er weinig additionele groei van de suikerconsumptie in Europa zal zijn, is een stimulans om nieuwe afzetmarkten buiten de EU te ontwikkelen en onderzoek te doen naar nieuwe toepassingen van suiker en andere componenten uit suikerbieten.

De acquisitie van GreenProtein, een startup die eiwit uit bietenblad wil winnen, past in deze groeiambitie. Voor eiwit uit planten wordt een mooie toekomst voorspeld, deels als vervanging en deels als aanvulling op eiwit uit dierlijke bron.

OPBRENGST

Het groeiseizoen 2018 kende vooral hoge temperaturen tijdens de zomer en neerslagtekort. Zeker in gebieden waar niet beregend kon worden, viel de wortelopbrengst lager uit. Mede hierdoor is de bieten campagne korter geworden dan aanvankelijk ingeschat. In Nederland zo'n 120 dagen en in Anklam, in het noordoosten van Duitsland, slechts 101 dagen.

Uiteindelijk was de opbrengst 13,2 ton suiker per hectare in Nederland en 11,1 ton in Duitsland. In totaal zijn 6,6 miljoen ton bieten verwerkt in Dinteloord en Vierverlaten. Daaruit is 1,1 miljoen ton suiker gemaakt. In Anklam werden 1,2 miljoen ton bieten verwerkt tot suiker en bio-ethanol. Door de lagere wortelopbrengst is minder bietenpulp beschikbaar voor de veehouderij.

Green Energy, het onderdeel dat groen gas maakt bij de suikerfabrieken, kijkt terug op een succesvol jaar. In Nederland is ongeveer 25 miljoen m³ geproduceerd in 2018, bij de fabriek in Anklam nog een 10 miljoen m³. Het is de bedoeling om de capaciteit bij beide fabrieken verder te vergroten en meer groen gas te gaan verkopen.

AVIKO

AARDAPPELPRODUCTEN EN -SPECIALITEITEN

In 2018 heeft Aviko voor de derde maal op rij een goed financieel resultaat geboekt. De onderneming wil verder groeien en daartoe investeren in product- en marktontwikkeling, en in productiecapaciteit. Een van de grotere investeringen betreft een nieuw vrieshuis bij de fritesfabriek in Steenderen. Dit wordt naar verwachting in de loop van 2019 in gebruik genomen.

De vraag naar frites en aardappelproducten groeit, vooral buiten West-Europa. De onderneming wil meegroeien met de markt en zoekt een afgewogen mix om die groei te realiseren. De bestaande productiecapaciteit is vrijwel volledig bezet. In het lopende boekjaar worden diverse opties om de productiecapaciteit uit te breiden in kaart gebracht en afgewogen.

MARKTEN

Aviko wist in de belangrijkste Europese foodservice markten haar positie te consolideren. In Centraal- en Oost-Europa heeft Aviko een leidende positie en kan daar profiteren van de sterke consumptiegroei. De mogelijke gevolgen van een Brexit zijn op dit moment nog moeilijk in te schatten. Naar verwachting blijft de wereldwijde consumptie van aardappelproducten toenemen. Export van frites naar de wereldmarkt blijft dan ook een aantrekkelijke optie voor Aviko. Wel is er zorg over protectionistische maatregelen in Zuid-Amerika.

In 2018 is SuperCrunch Fresh succesvol geïntroduceerd. Dit zijn frites, speciaal voor de foodservice en snackbars, met de claim dat ze lang knapperig blijven: 'Friet om mee thuis te komen'. In het najaar van 2018 is de specialiteitenfabriek Amberger in Duitsland gesloten. Diverse ingrepen op deze locatie hebben niet tot het vereiste resultaat geleid, namelijk een winstgevend onderdeel binnen Aviko.

De joint venture Aviko Snow Valley in het noordoosten van China is eind 2018 beëindigd. De onderneming draaide prima, maar de samenwerking met de Chinese partner verliep stroef. Dit dreigde een remmende factor te worden, terwijl de markt juist veel kansen biedt om te groeien. Aviko heeft nu de handen vrij om een eigen weg in te slaan op de Chinese markt. Aviko Rixona heeft het goed gedaan. De vlokkenwals in Venray is vol in bedrijf gekomen in 2018. Ook de vlokkenfabriek in Gansu, China, heeft stevig bijgedragen aan het resultaat.

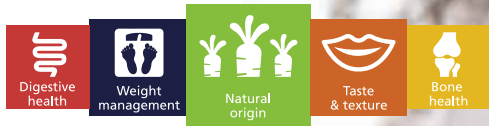
INVESTERINGEN

De investering in het vrieshuis in Steenderen gaat bijdragen aan lagere logistieke kosten voor Aviko en een betere servicegraad voor klanten. De nieuwe opslag voor koelvers product beoogt eenzelfde doel. De waterzuivering in Rain am Lech, Duitsland, is verbeterd. Daardoor kan de productiecapaciteit groeien en wordt het milieu ontzien. In Aviko Norden is een investering voorzien om de positie in toegevoegde waarde producten te verstevigen. Aviko investeert niet alleen in materiële zaken maar ook in de veiligheid in en rond de fabrieken, en in opleiding en training van alle medewerkers.

IN- EN VERKOOPBELEID

Aviko koopt het grootste deel van de grondstof, aardappelen, in op contract. Dit biedt enerzijds Aviko grondstofzekerheid en prijsstabiliteit en anderzijds telers een gegarandeerde prijs. Aviko ziet dat de rol van de aardappelteler verandert van leverancier naar ketenpartner.

Ze versterkt daarom de relatie met de contracttelers. Positie- en risicomanagement van de grondstofvoorziening blijft prioriteit voor Aviko.

Aan de verkoopkant zet Aviko steeds meer in op toegevoegde waarde, onder het merk Aviko. Dit draagt bij aan stabiele verkoopprijzen. De combinatie van dit in- en verkoopbeleid heeft geleid tot een gelijkmatig financieel resultaat in de afgelopen drie jaar. Het is de ambitie van Aviko om op deze weg door te gaan.

SENSUS

INULINE

De Europese trend van suikerverlaging in voeding heeft geleid tot een sterke groei in de afzet van inuline in Europa. In de Verenigde Staten is de afzet lager dan verwacht. De erkenning van inuline als voedingsvezel door de Amerikaanse voedsel- en warenautoriteit FDA zal in 2019 bijdragen aan afzetgroei bij bestaande klanten en interesse van nieuwe klanten. De VS blijven een aantrekkelijke afzetmarkt voor Sensus. Verder heeft concurrentie voor margedruk gezorgd. Dit heeft zich vertaald tot een lager resultaat voor Sensus.

Sensus onderzoekt doorlopend nieuwe toepassingen van inuline, vaak samen met klanten. Verifieerbare herkomst van de inuline en het natuurlijke, plantaardige karakter worden steeds belangrijker bij professionele klanten omdat consumenten daaraan hechten. Vooral in Azië, dat een groeimarkt blijft. Inuline vindt er zijn weg naar babyvoeding en specifieke producten waaraan het als prebiotische vezel wordt toegevoegd. Met name China biedt perspectief voor verdere afzetgroei.

TEELT

Het buitengewone groeiseizoen in Nederland heeft geleid tot een enigszins vertraagde opkomst van de cichoreiwortels. De daaropvolgende lange, warme en zeer droge zomer heeft ertoe geleid dat de wortelopbrengst en daarmee de opbrengst van inuline wat lager is uitgevallen dan vorig jaar. De cichoreicampagne heeft zo'n zestien weken geduurd en is vóór de jaarwisseling geëindigd.

Met het lagere areaal is de voorraad inuline nu meer in balans met de vraag vanuit de markt. Voor 2019 is een uitbreiding van het areaal gewenst en zijn dienovereenkomstig meer hectares gecontracteerd.

Sensus heeft de ambitie in 2023 10 ton inuline van een hectare te realiseren en is goed op weg om dit doel te bereiken. Dit perspectief motiveert telers om cichorei in hun bouwplan te houden en er zo voor te zorgen dat Sensus over voldoende, kwalitatief goede grondstof kan blijven beschikken.

DUURZAAMHEID

Sensus onderzoekt mogelijkheden om de CO₂-voetafdruk van de inulineproductieketen structureel verder te verlagen. Dit gebeurt met diverse partijen en belanghebbenden, waaronder lokale overheden, zoals provincies en gemeenten. Het gaat om studies voor alternatieve energiebronnen, zoals biovergisting, en om verduurzaming van de teelt, waaronder grondbewerking en middelengebruik. De investeringen in verduurzaming van de productie en verwerking zijn mede ingegeven door de vraag vanuit de markt en passen in de duurzaamheidsagenda van het concern.

Met het oog op de toekomst zet Sensus onverkort in op groei en behoud van marktaandeel. De groei wordt gerealiseerd met het ontwikkelen van nieuwe klanten en nieuwe applicaties. Daarbij worden de aantoonbare herkomst en het natuurlijke karakter van inuline steeds belangrijker.

SVZ

FRUIT- EN GROENTEPRODUCTEN

SVZ heeft in 2018 een lager resultaat genoteerd in vergelijking met vorig jaar. De extreme warmte en droogte trof ook dit Cosun onderdeel. Hierdoor viel de oogst van bijvoorbeeld wortelen tegen. De droge en warme zomer in Europa was gunstig voor de groei van rood fruit, maar de zeer grote oogst van bijvoorbeeld frambozen, drukte de verkoopprijzen en daarmee de marges.

In de tweede thuismarkt van SVZ, de Verenigde Staten, is het beeld gunstiger dan in de Europese markt. Het afgelopen jaar waren oogsten en verkoopprijzen stabiel. De verwerkingscapaciteit van de fabriek in het noordwesten van de VS wordt uitgebreid en is gepland in het derde kwartaal van 2019 operationeel te zijn, op tijd voor de verwerking van de groenteeogst.

DUURZAAMHEID

SVZ is geaccrediteerd leverancier van duurzame fruit- en groente-ingrediënten en streeft naar 100% duurzame aankoop in 2030. Zaken als biodiversiteit en watermanagement spelen steeds nadrukkelijker een rol in de gebieden waar de grondstoffen voor SVZ worden geteeld. SVZ werkt samen met telers en zorgt voor specifieke trainingen op het gebied van bijvoorbeeld voedsel- en warenwetgeving, hogere opbrengsten per hectare en minder gebruik van pesticiden. SVZ wil verspilling tegengaan en werkt aan het volledig en optimaal benutten van grondstoffen.

Het komende jaar breidt SVZ de samenwerking met klanten op gebied van productontwikkeling en innovatie verder uit. Met meer dan 150 jaar ervaring in de aanvoerketen, het productieproces en de afzetmarkten, kan SVZ goed inspelen op de toenemende maatschappelijke vraag naar transparantie in de

voedingsmiddelindustrie en de toenemende vraag naar organische producten. Daarnaast werkt SVZ aan de ontwikkeling van nieuwe afzetmarkten zoals kleinverpakkingen en bijpassende producten.

DUYNIE GROUP

DIERVOEDING, ZETMEEL- EN ENERGIEPRODUCTEN

In 2018 heeft Duynie Group haar vijftigjarig bestaan gevierd met medewerkers, leveranciers en afnemers. De groep heeft daarbij laten zien wat ze in huis heeft en wat de ambities zijn. In financieel opzicht heeft Duynie Group volgens verwachting bijgedragen aan het concernresultaat.

Bedrijven in de levensmiddelensector leveren hun co-producten aan Duynie die ze na bewerking weer afzet in diverse marktsegmenten. Duynie Group heeft zich weten te positioneren als zeer professionele partij in dit segment. In toenemende mate wenden leveranciers zich tot Duynie voor advies over hoe hun co-producten verder kunnen worden opgewaardeerd tot nuttige producten met een hogere toegevoegde waarde.

VERSTEVIGEN MARKTPOSITIE

De erkenning vanuit de markt helpt bij het verstevigen van de marktpositie. Alle inzet is daarop gericht. Ook het investeringsprogramma van Duynie moet hieraan bijdragen. De bouw van de CO₂-neutrale fabriek van Duynie Ingredients in Cuijk vordert gestaag en moet gaan voorzien in de toenemende vraag naar hoogwaardige huisdiervoeding die op verantwoorde wijze wordt geproduceerd.

Novidon maakt nu ook zetmeelproducten die in voedingsmiddelen voor mensen mogen worden toegepast. Duynie doet onderzoek naar het winnen van eiwit uit plantaardige grondstoffen. Ze trekt daarbij op met andere Cosun-bedrijven die hier eveneens onderzoek naar doen.

Duynie Group heeft een verkoopkantoor geopend in het zuidwesten van Polen. Van daaruit wordt de regionale markt voor veevoer verder ontwikkeld. De productievervestiging in Tsjechië is in 2018 gesloten. De installatie is overgeheveld naar de vestiging in Wrexham, Verenigd Koninkrijk. Mede met het oog op de onzekerheid rond de Brexit is het verstandig om over voldoende productiecapaciteit binnen de UK te beschikken.

VERDUURZAMING ENERGIEGEBRUIK

Op het gebied van duurzame energie heeft Duynie Group twee activiteiten. Het onderdeel AgriBioSource (ABS) levert componenten aan bedrijven die actief zijn in biomassa-vergisting. Daarnaast heeft Duynie Group een warmteterugwinningconcept ontwikkeld dat in de loop van 2019 wordt getest bij de vestiging van Aviko in Proven (België). Het is een warmtepomp die laagwaardige warmte opvangt en omzet tot bruikbare energie zodat per saldo minder energie 'van buiten' moet worden ingezet. Als dit systeem zich in de praktijk heeft bewezen, wil Duynie Group het gaan toepassen bij diverse leveranciers en zo een substantiële bijdrage leveren aan het verlagen van de CO₂-voetafdruk in die productieketen. Verdere digitalisering blijft een speerpunt. Digitale handelsplatforms zijn volop in ontwikkeling. Daarnaast vindt steeds meer dataverzameling op locatie plaats.

Op deze wijze kan Duynie het voorraadbeheer voor de afnemer en leverancier verzorgen en de efficiency in logistiek optimaliseren. Dit kan eveneens bijdragen aan minder CO₂-uitstoot.

COSUN INNOVATION

De kernactiviteit van Cosun Innovation, en daarmee ook van Cosun Research & Development, is het zoeken naar en ontwikkelen van nieuwe toepassingen van plantaardige grondstoffen. Daarmee draagt dit onderdeel niet alleen bij aan het realiseren van de concerndoelstellingen. Het geeft tevens invulling aan de verduurzaming van processen en producten en draagt bij aan de winstgevendheid van de bedrijfsactiviteiten, juist ook met het oog op de toekomst.

In 2018 zijn keuzes gemaakt om de innovatiekracht van Cosun te versterken. Een ervan is dat Cosun Biobased Products onderdeel is geworden van Suiker Unie. Het innovatieve productenpakket sluit goed aan bij de ambities van Suiker Unie om de suikerbiet optimaal te verwaarden. Betafib, op basis van suikerbietenpulp, is hiervan een voorbeeld. Ook op het gebied van procestechnologie sluit de expertise van Suiker Unie aan bij wat Cosun Biobased Products nodig heeft om de productie te kunnen opschalen en optimaliseren.

De trend naar meer plantaardig eiwit in voeding biedt kansen voor Cosun-bedrijven. Het onderzoek hiernaar vindt op meerdere locaties binnen het concern plaats. Via Cosun Innovation worden kennis en expertise gedeeld, en wordt projectmatig samengewerkt.

In het najaar is de Cosun innovation day voor de derde maal georganiseerd. Ruim negentig Cosun-professionals gingen aan de slag rond het thema 'hoe brengen we innovaties succesvol naar de markt'.

RESEARCH & DEVELOPMENT

De ondersteuning van de businessgroepen door Cosun R&D op het gebied van kwaliteitsanalyses, applicatieontwikkeling en procesoptimalisatie is een belangrijke functie. Daarnaast wordt steeds vaker een beroep op Cosun R&D gedaan om innovatieprojecten uit te voeren in nauwe samenwerking met de business. Cosun R&D is zo in staat om kennisdeling tussen projecten en businessgroepen te bevorderen, zoals voor het eiwit- en energieprogramma.

Business- en marktpotentie bepalen steeds meer de innovatie-agenda van de businessgroepen. De betrokkenheid van R&D bij business- en marktontwikkeling neemt daarmee toe. Veel van deze projecten vormen een onderdeel van meerjarige innovatieprogramma's binnen de businessgroepen. Voor Cosun R&D ligt de uitdaging in het versnellen van het ontwikkelproces zodat deze projecten binnen een beperkt tijdsbestek door de businessgroepen naar de markt gebracht kunnen worden.

De energiespecialisten van Cosun R&D zijn intensief betrokken bij het opstellen van energiemangementplannen voor de businessgroepen. Er ligt een forse opgave in het kader van het Klimaatakkoord om de CO₂-uitstoot in onze productieprocessen te reduceren tot 0 in 2050. Naast reductie betekent dat ook het inzetten van alternatieve energiebronnen. Daarvoor is nog veel onderzoek nodig.

COSUN INNOVATION CENTER

In 2018 is het IRS van Bergen op Zoom naar het Cosun innovation center in Dinteloord verhuisd. Hierdoor is de R&D-kennis binnen de waardeketen onder één dak gekomen: van land tot klant. Met het innovation center profileren Cosun en haar businessgroepen zich zowel nationaal als internationaal richting klanten, kennisinstellingen, bedrijven en overheden.

Naast de vele klantenbezoeken zijn onder andere de Cosun innovation day, het congres 'Food from Food', de Nationale Scheikunde Olympiade en het congres in het kader van vijftig jaar Duynie Group in het innovation center gehouden. Bezoekers zijn onder de indruk van de moderne faciliteiten en vele activiteiten in het pand.

Het Europese samenwerkingsproject Pulp2Value, waarvan Cosun de trekker is, is in het afrondende jaar beland. De activiteiten, zoals de demoplant voor Betafib, liggen op schema en zijn volgens afspraak uitgevoerd. Het project beoogt aan te tonen dat een integraal en rendabel raffinagesysteem voor suikerbietenpulp haalbaar is en loopt door tot medio 2019.

RISICOPROFIEL

Cosun is actief in de agro-industriële sector op diverse markten in verschillende landen. Daarbij zijn er strategische, operationele, financiële en compliance risico's die inherent zijn aan deze activiteiten. Onze strategie is gericht op de volledige verwaarding van grondstoffen, operational excellence, een gerichte product-markt aanpak en het ontwikkelen van nieuwe product-markt combinaties door innovatieve projecten. Ook een sterk accent op samenwerking maakt hiervan deel uit: samenwerking in de keten met telers, klanten en leveranciers, tussen de Cosun-bedrijven onderling en met verschillende kennis- en opleidingsinstituten. Hierbij proberen we de risico's waar mogelijk te beperken, maar ook waar mogelijk de kansen te benutten.

RISICO-INVENTARISATIE

Cosun onderkent dat risicomanagement van belang is om de relevante risico's in een vroegtijdig stadium te identificeren en zodoende waar mogelijk en gewenst te beheersen. Daarom inventariseren, analyseren en evalueren alle bedrijfsonderdelen periodiek de mogelijke (materiële) risico's, zowel wat betreft kans als impact. Dit is een periodiek terugkerend proces, waaraan specifiek aandacht wordt besteed tijdens de budgetcyclus.

Hierbij worden de belangrijkste risico's gekwantificeerd en beoordeeld. De uitkomsten van deze analyses vormen de basis voor acties die - daar waar mogelijk - de belangrijkste risico's beogen te mitigeren.

AANPAK VAN RISICOMANAGEMENT

Ons intern beheerssysteem is gericht op:

- de beheersing van risico's die met de bedrijfsactiviteiten samenhangen;
- een tijdige identificering van risico's die voorheen niet als risico's werden onderkend dan wel als niet-materieel werden beschouwd;
- het opstellen van actieplannen per risico indien het gewenst en mogelijk is om het risico verder te beheersen en/of te beperken;

- de bewaking van de effectiviteit en efficiency van bedrijfsprocessen, waaronder de administratieve processen.

VERBETERINGEN IN HET SYSTEEM VAN RISICOMANAGEMENT

Veiligheid en veilig werken heeft binnen Cosun een hoge prioriteit. De inspanning gericht op veilig werken vertaalt zich in een verdere afname van het aantal incidenten. We blijven ons inspannen om de (brand)veiligheid van onze fabrieken te verhogen. Waar nodig nemen we hierop passende aanvullende maatregelen. We blijven er continu aandacht aan geven en investeren in preventie.

RISICOBEREIDHEID

Met ons risicomanagement en interne controlesysteem zoeken we het juiste evenwicht tussen ondernemerschap en het risicoprofiel dat we als onderneming wensen te accepteren.

De pensioenregeling is gebaseerd op een vaste premiebijdrage. Cosun heeft echter wel een garantie afgegeven tot 2023 voor financiering van de opbouw en deels de indexatie waarbij de hoogte van de premie sterk door de renteontwikkeling beïnvloed wordt. Per 1-1-2019 is geen additionele verplichting ten aanzien van de toegezegde indexatie van actieven van toepassing.

RISICOCATEGORIE	STRATEGISCHE PIJLER	RISICOBEREIDHEID EN VERWACHT RENDEMENT
Strategisch	Winstgevende groei	• Middel/hoog: juiste balans tussen risico en rendement. • Middel: omvang investeringen in manufacturing footprint ten opzichte van verwacht rendement en terugverdiëntijd.
Tactisch/operationeel	Operational excellence / kostenbeheersing	• Laag met betrekking tot veiligheidskwesties. • Middel op andere vlakken/onderwerpen, met afstemming van doelstellingen en daarmee samenhangende kosten en duidelijke aandacht voor winstgevendheid. • Gematigd op het vlak van positiemanagement met sturing op inzicht in potentiële risico's.
Financiële beheersing & Compliance		• Laag met betrekking tot financiering-, rente- en valutarisico. • Laag met betrekking tot product- en voedselveiligheid. • Laag met betrekking tot volledige naleving van lokale wet- en regelgeving.

VERANTWOORDELIJKHEID

De primaire verantwoordelijkheid voor het beheerssysteem ligt bij de directie van de businessgroepen. De eindverantwoordelijkheid voor het risicomanagement en het interne controlesysteem van Cosun ligt bij de concerndirectie en raad van beheer.

INRICHTING

Binnen Cosun hanteren we de Cosun Principes. Deze principes geven richting aan ons handelen en worden periodiek extra onder de aandacht van onze medewerkers gebracht. Daarnaast is er een klokkenluidersregeling en de Cosun Speak Up-lijn, die het mogelijk maakt om gevallen van potentieel strijdig handelen met de Cosun Principes te melden, desgewenst anoniem. Cosun kent accounting principes en heeft Finance & Control instructies waarin onder andere richtlijnen op het gebied van financiële rapportage en administratieve organisatie in detail zijn beschreven. Het financiële management van de businessgroepen rapporteert functioneel aan de CFO van Cosun.

BESTURING

- Alle businessgroepen stellen operationele plannen op voor een periode van drie jaar. Het signaleren van en (proactief) reageren op risico's en kansen maakt deel uit van de operationeel planprocedure en komt terug in de maand- en kwartaalrapportages. Hierover vindt elke maand overleg plaats op concerndirectieniveau en eens per kwartaal op het niveau van de raad van beheer en de raad van toezicht.
- Risicomanagement maakt integraal onderdeel uit van de operationele plannen en budgettering, en de interne maandelijks management- (en financiële) rapportage.

MONITORING

- Jaarlijks verricht de externe accountant controlewerkzaamheden gericht op het verstrekken van een controleverklaring bij de geconsolideerde jaarrekening en de bedrijven die ertoe behoren. De externe accountant wordt benoemd door de ledenraad en rapporteert primair aan de raad van toezicht. De omvang en diepgang van de betreffende werkzaamheden worden jaarlijks in overleg met de concerndirectie en de raad van toezicht vastgesteld. De voor de controleverklaring vereiste minimale werkzaamheden worden daarbij uitgebreid voor specifieke risico's, bedrijfsprocessen of locaties waar de raad van toezicht of de concerndirectie een grotere diepgang gewenst acht.

- De general managers en finance managers van alle juridische entiteiten waarin Cosun een meerderheidsbelang heeft, ondertekenen jaarlijks een letter of representation voor de entiteiten waarvoor zij verantwoordelijkheid dragen. Daarin verklaren zij te handelen in overeenstemming met de diverse interne richtlijnen en met de regels die voortvloeien uit weten regelgeving.
- Aanbevelingen uit externe controlewerkzaamheden op elk niveau worden gerapporteerd aan en opgevolgd door de concerndirectie. De concerndirectie rapporteert hierover aan de raad van beheer en de raad van toezicht.

RISICO'S

De prijsontwikkeling van suiker binnen de EU en op de wereldmarkt heeft veel invloed op de resultaten van Cosun. Het effect van de in 2018 sterk gedaalde suikerprijs in Europa heeft grote impact op het resultaat van Cosun over 2018. Vanwege het overschot op de wereldmarkt en de toegenomen productie binnen Europa na de afschaffing van de suikerproductiequota is de prijs gedurende 2018 verder gedaald. De lage suikerprijs zal ook doorwerken in de resultaten van 2019. Ook voor de toekomst zal volatiliteit op onze agrarische grondstofmarkten (aardappels, fruit, groenten) en de prijsontwikkeling op de afzetmarkten van suiker, aardappelproducten en groenten- en fruitproducten een significante impact (kunnen) hebben op de resultaatontwikkeling van Cosun in enig jaar. Ten aanzien van de Brexit is op dit moment nog onduidelijk hoe dit zal uitpakken qua handelsafspraken met het Verenigd Koninkrijk. Gezien het grote belang van deze afzetmarkt voor Cosun hebben we voor de verschillende scenario's plannen uitgewerkt en voorbereidende maatregelen getroffen.

Vanwege de vele incidenten in de foodmarkt merken we dat verzekeraars in de markt terughoudender waren de polissen te verlengen. Vanwege ons beleid waarbij we met eigen standaarden, risico-analyses en audits werken aan het verhogen van de veiligheid in onze fabrieken zijn wij in staat gebleken om tegen acceptabele kosten de polissen te verlengen. Gedurende 2018 hebben we te maken gehad met extreme weersomstandigheden in diverse Europese landen die invloed hebben op de beschikbaarheid van onze grondstoffen. Door de langdurige droogte is de hectareopbrengst van suikerbieten, aardappelen en cichorei tegengevallen waardoor minder grondstof beschikbaar is.

Onderstaande tabel toont de belangrijkste risico's die van invloed zijn op de realisatie van onze strategie en de maatregelen die we hebben genomen om deze risico's - voor zover economisch haalbaar - te beheersen.

RISICOCATEGORIE: STRATEGISCH		
RISICO	BEHEERSMAATREGELEN	IMPACT OP RESULTAAT
Sterke prijsfluctuaties / daling suikerprijs.	- Cosun bestaat uit een aantal businessgroepen (portfolio), waardoor spreiding van de activiteiten naar verschillende grondstoffen en afzetmarkten bestaat. - Versterken van alle activiteiten in het portfolio, inclusief innovatie. - Sterke kostenpositie door grootschalige verwerking en blijvende aandacht voor verdere versterking hiervan. - Continue aandacht voor verbetering van de teelt van suikerbieten.	Hoog door volatiliteit marktprijzen.
- Onvoldoende realiseren verdere groei, belangrijkste groeimogelijkheden. - Groei wereldbevolking en toename welvaartsniveau, ook in opkomende markten. - Verdere ontwikkeling van biobased economy. - Acquisitiemogelijkheden.	- Spreiding van afzet naar verschillende geografische markten en specifieke afzet gericht op groeiemarkten. - Samenwerking met partners, kenniscentra en in strategische allianties om nieuwe productmarkt combinaties te ontwikkelen gebaseerd op agrarische grondstoffen die binnen de Cosun businessgroepen worden verwerkt. - Corporate development gericht op scouting van potentiële acquisitie-kandidaten en interne programma's gericht op een snelle integratie van overgenomen bedrijven binnen de bestaande businessgroepen.	Middel
Handelsbarrières (harde Brexit).	Brexit scenario's zijn uitgewerkt en voorbereidingen zijn getroffen.	Middel
Veranderend consumentengedrag (gezondheid, duurzaamheid) ten aanzien van voeding. Imago van suiker.	- Transparante en heldere voorlichting over de voedingswaarde en duurzaamheid van Cosun-producten. - Verdere ontwikkeling van innovatieve voedingsingrediënten die een functionele meerwaarde hebben en die smakelijk en veilig zijn. - Initiatieven voor voedselveiligheid in de keten in samenwerking met klanten en leveranciers.	Middel
Energietransitie.	Gevolgen overheidsmaatregelen (o.a. klimaatakkoord van Parijs) in kaart brengen. Gedurende 2018 zullen we voor de grotere locaties (in NL) een reductieplan opstellen.	Middel
RISICOCATEGORIE: TACTISCH/OPERATIONEEL		
RISICO	BEHEERSMAATREGELEN	IMPACT OP RESULTAAT
Veiligheid van medewerkers en producten.	- Focus op een veilige werkomgeving en veilig werken d.m.v. trainingen, fysieke maatregelen, procedures, doelstellingen en rapportages. - Certificering, track- and tracesystemen en HACCP-procedures.	Laag
Volatiliteit (agrarische) grondstoffen- en energieprijzen.	- Dit risico is inherent aan de campagne gerelateerde activiteiten van Cosun. Door middel van positiemanagement worden risico's adequaat beheerst. - Doorlopende aandacht voor kostenefficiënte productie, gericht op vermindering van het energieverbruik, inclusief transport en het verbruik van verpakkingsmaterialen, gecombineerd met maken van langlopende prijs- en volumeafspraken.	Hoog
Weersinvloed op beschikbaarheid en kwaliteit van grondstoffen (oogstrisico's).	- Spreiding in grondstofverwerking in meerdere teeltgebieden (ook binnen een land) voor suikerbieten, aardappels, cichoreiwortels, groenten en fruit. - Productieorganisaties zijn ingespeeld op het aanpassen van processen aan de variatie in kwaliteit van de te verwerken grondstoffen. - Teeltbegeleiding vanuit de onderneming en vanuit brancheorganisaties gericht op specifieke teelt- en weersomstandigheden (bijvoorbeeld spuit- en rooi-adviezen voor telers).	Middel
Bedrijfscontinuïteit / calamiteit in de fabriek.	- Specifieke risicoprogramma's, investeringen, inspecties en onderhoud gericht op het voorkomen van calamiteiten. - Verzekeringen: Cosun heeft een aantal mondiale groepsprogramma's onder meer ter afdekking van het risico op (product) aansprakelijkheid en brand- en bedrijfsschade. Bij dit laatste programma zijn de activa verzekerd tegen een getaxeerde waarde met een daaraan gekoppelde adequate, op maat gesneden, dekking van bedrijfsschaderisico's. De financiële soliditeit van de verzekeraars wordt periodiek beoordeeld. Afhankelijk van de omvang van het risico is dekking bij meerdere verzekeraars afgesloten.	Middel

RISICOCATEGORIE: FINANCIËLE BEHEERSING

RISICO	BEHEERSMAATREGELEN	IMPACT OP RESULTAAT
Mismatch tussen inkoop- en verkooppositie van grondstoffen en eindproducten.	Frequente monitoring van inkoop- en verkoopposities op directieniveau van de business groepen.	Hoog
Financierings- en renterisico.	- De financiële positie van Cosun is zeer gezond. Ultimo 2018 heeft het concern per saldo geen schuldpositie. In 2014 heeft Cosun een gesyndiceerde bankfinanciering (RCF) afgesloten met een looptijd van vijf jaar, waarbij tijdens de looptijd tweemaal de mogelijkheid bestaat tot verlenging met één jaar. Cosun heeft hiervan gebruik gemaakt waarmee de RCF nu loopt tot 2021. - De onderneming kent een centrale, als in house bank georganiseerde, treasuryorganisatie. De financiering van dochtervennootschappen, met uitzondering van joint ventures, en het beheer van liquiditeiten, vindt op groepsniveau plaats. - Uitzettingen van financiële middelen worden zo veel mogelijk gespreid over een selecte groep van tegenpartijen met een korte termijn rating van minimaal A2 of gelijkwaardig. Alle Cosun-bedrijven rapporteren maandelijks een liquiditeitsprognose voor de komende twaalf maanden om het risico op onvoorziene liquiditeitschaarste te verminderen.	Laag
Valutarisico.	Het grootste deel van de omzet wordt gehaald in de Euroregio. De belangrijkste valutarisico's concentreren zich rond de Amerikaanse dollar, de Poolse zloty en het Britse pond. Interne policy is om de uit operationele en financieringsactiviteiten voortvloeiende valutarisico's zoveel mogelijk af te dekken.	Laag
Risico op onderdekking bij de pensioenfondsen die een toegezegde pensioenregeling uitvoeren (pensioenrisico).	- Het beleid van de aan de onderneming verbonden pensioenfondsen wordt gekenmerkt door een sterk risicomanagement. Zo hebben de betreffende fondsen zich in belangrijke mate ingedekt tegen de gevolgen van rentedalingen en wordt het beleggingsbeleid gekenmerkt door een breed gespreide portefeuille over diverse beleggingscategorieën. De uitvoering van de beleggingen is volledig uitbesteed aan externe partijen. - De beleidsdekkingsgraad van pensioenfondsen Cosun ligt ultimo 2018 rond de 119. Er is geen bijstortingsverplichting voor de onderneming als pensioenfondsen Cosun in onderdekking komt.	Laag

RISICOCATEGORIE: COMPLIANCE

RISICO	BEHEERSMAATREGELEN	IMPACT OP RESULTAAT
Wet- en regelgeving.	- Het hebben van Cosun Principes voor alle medewerkers. - Klokkenluidersregeling en mogelijkheid tot externe melding van gevallen die in strijd handelen met de Cosun Principes via de Cosun Speak Up lijn (met actieve opvolging van gedane meldingen). - Het volgen van de corporate governance code voor coöperatieve ondernemingen (NCR-code). - Jaarlijks ondertekening van interne Letter of Representation waarin wordt verklaard dat is gehandeld in overeenstemming met de diverse interne richtlijnen en met de regels die voortvloeien uit wet- en regelgeving.	Laag
Belastingrisico's.	- Cosun is actief in veel landen. Daarbij streeft de onderneming naar een transparante relatie met de betreffende belastingautoriteiten. Cosun heeft het Horizontaal toezicht convenant met de Nederlandse fiscus getekend. - Bij het structureren van activiteiten is sprake van een centrale coördinatie op het gebied van vennootschapsbelasting. De verantwoordelijkheden betreffende onder meer btw, loonbelasting en sociale verzekeringen berusten bij de individuele entiteiten. Periodiek wordt specifieke aandacht gericht op het gevoerde beleid en de beheersingsprocedures rondom deze processen.	Laag

CORPORATE GOVERNANCE

Voor Cosun betekent corporate governance de wijze waarop de relaties tussen de leden van de coöperatie, de raad van beheer, de raad van toezicht, de concerndirectie en de medewerkers zijn geregeld. Goed ondernemerschap, integer handelen, respect, toezicht, transparante verslaglegging en het afleggen van verantwoording vormen de belangrijkste elementen van het corporate-governancebeleid van Cosun. Cosun onderschrijft en volgt, op enkele afwijkingen na, de NCR Code voor coöperatieve ondernemingen.

BESTUURSMODEL

Cosun hanteert het zogenoemde traditionele bestuursmodel. Dit betekent dat de zeggenschap binnen de coöperatie berust bij de leden, onder meer via het door hen gekozen bestuur dat wordt aangeduid als raad van beheer. Op grond van de overweging dat de ledenstem de doorslag hoort te geven, zijn de meeste leden van deze raad lid van de coöperatie. Vanuit dezelfde redenering zijn ook in de raad van toezicht de leden van de coöperatie in de meerderheid. De externe leden van de raad van beheer en de raad van toezicht zijn gevraagd en benoemd op basis van hun expertise en externe netwerk. Het dagelijks management heeft de raad van beheer gedelegeerd aan de voorzitter van de concerndirectie.

RAAD VAN BEHEER

De raad van beheer heeft als primaire taak de coöperatie te besturen en is eindverantwoordelijk voor de ontwikkeling en implementatie van het beleid voor zowel de coöperatie zelf als de ondernemingen die tot Cosun behoren. De raad bestaat uit negen leden: drie externe leden en zes leden die lid zijn van de coöperatie.

RAAD VAN TOEZICHT

De raad van toezicht houdt toezicht op het beleid van Cosun en de algemene zaken in de coöperatie. Vanuit een onafhankelijke positie geeft de raad gevraagd en ongevraagd advies aan de raad van beheer en de ledenraad. De raad onderzoekt de jaarrekening van de coöperatie en brengt verslag uit van zijn bevindingen. Er zijn zes leden: vier leden die lid zijn van de coöperatie en twee externe leden.

LEDENRAAD

De leden van Cosun kiezen het bestuur van de kring/afdeling (zie ook pag. 13 van dit verslag) waarin hun bedrijf is gevestigd. Alle kringbesturen van Cosun samen vormen de ledenraad. Dit orgaan benoemt, op voordracht van de raad van beheer, de leden van de raad van beheer. Ook benoemt de ledenraad, op voordracht van de raad van toezicht, de leden van de raad van toezicht.

BESTUURSSTRUCTUUR COÖPERATIE

De ledenraad stelt op voorstel van de raad van beheer de jaarstukken, de statuten en de reglementen vast. Daarnaast is de ledenraad een klankbord voor de raad van beheer. De ledenraad telt ruim 60 leden die allen lid zijn van de coöperatie.

JONGERENRAAD

De jongerenraad bestaat uit 16 leden en is de kweekvijver voor bestuurlijk talent binnen de coöperatie. De leden van deze raad vertegenwoordigen de aspirant-leden en de jonge leden. De raad voorziet zelf in de opvolging als dat aan de orde is. Dit gebeurt in overleg met de lokale kring- of afdelingsbestuurders.

Op de website www.cosun.nl is op de pagina Over Cosun onder de kop Corporate governance meer informatie te vinden over deze onderwerpen. De inhoud van de corporate governance code van de NCR is gepubliceerd op www.cooperatie.nl, onder 'NCR Code voor coöperatieve ondernemingen'.

Namens de raad van beheer,

D.H. de Lugt
Voorzitter

A.W. Bos
Vicevoorzitter

Breda, 14 maart 2019

VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

De raad van toezicht oefent toezicht uit op het beleid van Cosun. Vanuit een onafhankelijke positie geeft de raad gevraagd en ongevraagd advies aan de raad van beheer en de ledenraad.

In het verslagjaar is de raad zeven keer bijeen geweest en driemaal met de raad van beheer. De raad van toezicht heeft zich over tal van onderwerpen gebogen, zoals de energietransitie en het Klimaatakkoord. Speciale aandacht is uitgegaan naar 'strategie en omgeving' en 'cultuur; de juiste persoon op de juiste positie'. Daarnaast zijn de investering van Duynie in de nieuwe fabriek voor 'petfood ingredients' en de ontwikkelingen in new businessactiviteiten binnen Cosun meer in detail aan de orde gesteld. De ontwikkelingen binnen Aviko hebben extra aandacht en overleg gevraagd.

De operationele plannen voor de periode 2019 – 2021 zijn in de raad besproken en getoetst aan de uitvoering van het strategisch plan. Alle voorstellen zijn zorgvuldig doorgenomen en gewogen. Dit jaar heeft de raad eerst aanvullende informatie gevraagd en besproken, alvorens de plannen goed te keuren. De financiële jaarcyclus is gevolgd en besproken, van de operationele plannen via de kwartaalrapportages tot de decemberraming, de jaarrekening en het jaarverslag. De raad wordt hierin voor de jaarrekening en het jaarverslag bijgestaan door Ernst & Young Accountants. In 2018 heeft het contract met EY op de agenda gestaan omdat het afloopt en in 2019 moet worden besloten over verlenging.

SAMENSTELLING EN FUNCTIONEREN

In 2018 bestond de raad van toezicht uit zes personen. Voorzitter Jakob Bartelds en Edwin Michiels zijn herkozen tijdens de jaarvergadering 2018. In de raad is voorbereidend gesproken over de opvolging van zijn voorzitter, die in 2020 statutair zal aftreden.

De raad van toezicht heeft een bedrijfsbezoek gebracht aan Aviko in Steenderen en, samen met de raad van beheer, aan de Aviko-vestiging in Lomm. De raad hecht veel waarde aan locatiebezoeken om voeling te houden met de gang van zaken in de bedrijven. De raad heeft een aantal strategische onderwerpen besproken met de voorzitter van de concern-directie, een jaar na zijn aantreden. De raad oriënteert zich ook buiten het concern. Zo is een werkbezoek gebracht aan ABN Amro in Amsterdam. Onderwerp was de goederentermijnhandel ('commodity trading') en daaraan gekoppeld 'hedging', een vorm van financieel risicomanagement.

FINANCIEEL

Juist vanwege de zeer teleurstellende resultaten van het suikerbedrijf blijkt de investering van Cosun in andere activiteiten een goede te zijn. Ondanks het verlies van Suiker Unie, schrijft de coöperatie het resultaat in zwarte cijfers. 2018 is geen goed jaar voor Cosun gebleken en de verwachtingen voor 2019 zijn evenmin rooskleurig. Door deze vooruitzichten wordt scherp gekeken waar kosten bespaard dan wel verantwoord uitgesteld kunnen worden. Samen met de bijdrage vanuit de niet-suikeractiviteiten is daarmee alles gedaan om een acceptabele en stabiele bietenprijs te kunnen blijven uitbetalen aan de leden.

De jaarrekening 2018 is door EY gecontroleerd. Deze heeft het accountantsverslag en de controleverklaring toegelicht en besproken. De controle is vlot verlopen mede dankzij de goede kwaliteit van de interne verslaglegging. Vragen zijn afdoende beantwoord en de bevindingen geven de raad een goed beeld van de financiële conditie van Cosun.

Ook de opvolging van de managementletter is besproken. Waar de aanbevelingen niet zijn opgevolgd, is een verklaring gegeven waarom dat (nu) niet is gebeurd. De raad biedt de ledenraad het jaarverslag 2018 dan ook met een positief advies aan.

Het resultaat over 2018 laat zien dat Cosun veel gevoeliger is geworden voor prijschommelingen op internationale markten. Maar ook dat de coöperatie voldoende robuust is om dit te kunnen opvangen. Iedereen draagt daaraan bij door goed op de kosten te letten en zijn werk naar beste vermogen te doen. De raad van toezicht spreekt zijn erkentelijkheid hiervoor uit. 2019 zal ons voor nog grotere uitdagingen stellen. Maar ook die zullen we het hoofd bieden. De raad heeft vertrouwen in de toekomst, in de bietenteelt en in Cosun.

Namens de raad van toezicht,

J. Bartelds
Voorzitter

W.A. Blijdorp
Secretaris

Breda, 14 maart 2019

SAMENSTELLING BESTUURSORGANEN

per 31 december 2018

RAAD VAN BEHEER

Voorzitter	D.H. de Lugt	De Cocksdorp
Vicevoorzitter	Mr. A.W. Bos	Zwanenburg
Plv. vicevoorzitter	Drs. B.R. van Doesburgh	Loenen a/d Vecht
Leden	Ing. A.J.B.P. Bossers	Langeweg
	Ing. G. Evenhuis	Schoonoord
	Mw. drs. A.A.C.M. van den Hoek	Dreischor
	Mw. G. Prins	Nieuwkoop
	J.H.D. Voncken	Eys
	Drs. S. Wijkstra	Zeist
Secretaris	Ir. J.W.M.J. van Roessel	

RAAD VAN TOEZICHT

Voorzitter	Ir. J. Bartelds	Tweede Exloërmond
Vicevoorzitter	Ing. J.L. van Driel	Nieuw-Beijerland
Secretaris	Ing. W.A. Blijdorp	Middenmeer
Leden	Ir. H. Huistra	Amsterdam
	Ing. E.H.W.J.E. Michiels	Horst
	Mw. drs. J.P. Rijdsdijk	Leiderdorp

CONCERNDIRECTIE

Voorzitter	Ir. A.J. Markusse	
Leden	Ir. I.H. Blankers	directeur Sensus
	Drs. A.T.M. Christiaanse MBA	directeur Aviko a.i.
	Ing. G.C.A.M. Corsmit	directeur Duynie Group
	Mw. drs. A.E. ter Laak	directeur SVZ
	Ing. P.H.J. Mesters	directeur Suiker Unie
	Ir. F.C.J. van Noord	directeur Innovation
	Drs. H.J. Schuil	directeur Finance & Control
Secretaris	Mw. mr. M.J.C.W. van den Maagdenberg	directeur Corporate Development

CENTRALE ONDERNEMINGSRAAD

Voorzitter	J.A.A. Stoop	Cosun R&D
Secretaris	M.M.L. Bogers	SVZ
Leden	H.A.M. Flipsen	Suiker Unie
	A. Kayabasi	Aviko
	C.W. Kooiman	Duynie
	S.W.C. Lohschelder	Aviko
	E.J. Meijer	Sensus
	F. Ouled Ali	Cosun
	Mw. E.F.R.M. van Uffel	Suiker Unie
	C.J. Wijma	Suiker Unie
	Mw. B.J. Wubs	Aviko

Meer informatie vindt u op www.cosun.nl onder de rubriek Over Cosun – Corporate Governance. U vindt hier relevante persoonlijke gegevens, hoofd- en nevenfuncties en - indien van toepassing - datum benoeming, zittingstermijn, al dan niet herkiesbaar, enz.

JAAARREKENING

2018

GECONSOLIDEERDE BALANS

(na resultaatbestemming; in miljoenen EUR)

	Toelichting	31-12-2018	31-12-2017
ACTIVA			
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	(1)	87,4	99,5
Materiële vaste activa	(2)	685,2	711,1
Financiële vaste activa	(3)	34,3	24,7
		806,9	835,3
Vlottende activa			
Voorraden	(4)	544,7	527,2
Vorderingen en overlopende activa	(5)	302,4	287,2
Liquide middelen	(6)	156,9	251,5
		1.004,0	1.065,9
Totaal activa		1.810,9	1.901,2
PASSIVA			
Groepsvermogen			
Eigen vermogen	(7)	1.230,0	1.233,0
Minderheidsbelang derden	(8)	15,8	17,0
		1.245,8	1.250,0
Voorzieningen	(9)	74,2	70,0
Langlopende schulden	(10)	42,1	42,6
Kortlopende schulden	(11)		
Kredietinstellingen en schulden met een financieringskarakter		10,2	43,1
Overige schulden en overlopende passiva		438,6	495,5
		448,8	538,6
Totaal passiva		1.810,9	1.901,2

GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

(in miljoenen EUR)

OVER HET JAAR	Toelichting	2018	2017
Netto-omzet	(14)	2.046,4	2.111,6
Wijziging in voorraden gereed product		25,1	-/- 74,6
Overige bedrijfsopbrengsten	(15)	23,1	32,2
Som der bedrijfsopbrengsten		2.094,6	2.069,2
Kosten van grond- en hulpstoffen	(16)	1.288,3	1.213,8
Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten	(17)	404,2	377,7
Personeelskosten	(18)	263,6	257,8
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa		107,5	105,1
Andere waardeveranderingen op immateriële en materiële vaste activa	(19)	21,1	0,3
Overige bedrijfskosten		8,7	6,4
Som der bedrijfslasten		2.093,4	1.961,1
Bedrijfsresultaat		1,2	108,1
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten		6,7	0,9
Rentelasten en soortgelijke kosten		-/- 6,0	-/- 6,2
Totaal financiële baten en lasten	(20)	0,7	-/- 5,3
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening vóór belastingen		1,9	102,8
Belastingen resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	(21)	-/- 0,3	-/- 26,2
Resultaat deelnemingen		0,2	0,1
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening na belastingen		1,8	76,7
Aandeel derden in resultaat		-/- 1,8	-/- 2,0
Nettoresultaat		0,0	74,7

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT

(in miljoenen EUR)

OVER HET JAAR	Toelichting	2018	2017
Bedrijfsresultaat		1,2	108,1
Afschrijvingen op (im)materiële vaste activa		107,5	105,9
Andere waardeveranderingen		21,1	0,3
Boekwinst/verlies afstoting (im)materiële en financiële vaste activa		-/- 3,0	-
Vrijval negatieve goodwill		-/- 2,8	-
Mutatie voorzieningen	(23)	6,5	12,9
Mutatie werkkapitaal (exclusief liquide middelen en kortlopend bankkrediet)	(23)	-/- 77,5	141,6
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		53,0	368,8
Ontvangen (betaalde) rente		1,5	-/- 4,8
Betaalde winstbelasting		-/- 27,8	-/- 46,7
Overige mutaties		-/- 2,3	-/- 3,7
		-/- 28,6	-/- 55,2
Kasstroom uit operationele activiteiten		24,4	313,6
Investerings in (im)materiële vaste activa		-/- 128,1	-/- 186,9
Ontvangsten uit desinvesteringen (im)materiële vaste activa		5,5	8,6
Investerings deelnemingen		-/- 1,6	-/- 1,6
Desinvesteringen deelnemingen		38,5	-
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-/- 85,7	-/- 179,9
Bruto uitkering i.v.m. uitkeringsregeling bietenleveringen	(30)	-/- 2,5	-/- 3,3
Mutatie langlopende vorderingen		-/- 0,2	0,3
Mutatie langlopende schulden	(23)	2,3	-/- 25,2
Mutatie kortlopende schulden kredietinstellingen en schulden met een financieringskarakter		-/- 32,8	31,8
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		-/- 33,2	3,6
Mutatie liquide middelen		-/- 94,5	137,3
Liquide middelen aan het begin van het jaar		251,5	114,6
Koers- en omrekeningsverschillen op liquide middelen		-/- 0,1	-/- 0,4
Liquide middelen aan het eind van het jaar		156,9	251,5

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

(in miljoenen EUR)

ALGEMEEN

Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. (hierna: Cosun), gevestigd in Breda en geregistreerd onder kamer van koophandel nummer 20028699, bewerkt en verwerkt grondstoffen van veelal agrarische oorsprong tot producten voor de internationale voedingsmiddelenindustrie en foodservice (horeca en groothandel) of tot eindproducten die via de detailhandel naar de consument gaan. Daarnaast verwerkt het concern organische reststromen tot bijvoorbeeld non-food toepassingen, diervoeding en bio-energie.

De activiteiten kunnen als volgt worden ingedeeld:

- Suikeractiviteiten: Suiker en bio-energie uit reststromen (Suiker Unie).
- Aardappelactiviteiten: Aardappelproducten, zoals gekoelde, diepgevroren, gedroogde aardappelproducten en aardappelspecialiteiten (Aviko en Rixona).
- Overige activiteiten: Fruit- en groenteproducten (SVZ), inuline (Sensus), diervoeding en zetmeel (Duynie Group) en innovatie (Cosun Biobased Products).

TOEGEPASTE STANDAARDEN

De jaarrekening is opgesteld volgens de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW. Bij het weergeven van de enkelvoudige winst- en verliesrekening is gebruik gemaakt van de vrijstellingen van artikel 402 Boek 2 BW.

GRONDSLAGEN VOOR CONSOLIDATIE

In de geconsolideerde jaarrekening worden de financiële gegevens opgenomen van Cosun en van de groepsmaatschappijen waarop overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend. Geacquireerde groepsmaatschappijen worden in de consolidatie betrokken vanaf het moment dat overheersende zeggenschap op het zakelijke en het financiële beleid kan worden uitgeoefend. De resultaten van verkochte groepsmaatschappijen worden verwerkt tot het moment van beëindiging van overheersende zeggenschap. In de geconsolideerde jaarrekening zijn de onderlinge vorderingen, schulden en transacties geëlimineerd, evenals de daarop binnen Cosun geboekte maar nog niet gerealiseerde winsten. De groepsmaatschappijen zijn integraal geconsolideerd, waarbij het minderheidsbelang van derden afzonderlijk tot uitdrukking is gebracht. Joint ventures worden proportioneel geconsolideerd.

LIJST VAN KAPITAALBELANGEN

Bij de Kamer van Koophandel is een tot de jaarrekening behorende lijst met gegevens over groepsmaatschappijen en overige belangen neergelegd, conform artikelen 379 en 414 Boek 2 BW.

ACQUISITIES EN DESINVESTERINGEN

In 2018 heeft de acquisitie plaatsgevonden van GreenProtein B.V., hiermee is 100% van de aandelen verworven. Daarnaast is een participatie aangegaan in de commanditaire vennootschap ICF III Collaborative Venture Fund. Voor deze participatie is geen sprake van invloed van betekenis.

In 2017 is het 40% belang van Aviko in Martin Amberger Kartoffelverarbeitung Dolli-Werk GmbH & Co. KG en Martin Amberger Kartoffelverarbeitung Dolli-Werk Verwaltungs-GmbH te Duitsland verworven.

In 2018 is het 51% belang van Aviko SnowValley Food (Heibei) Co., Ltd verkocht. In 2017 hebben geen desinvesteringen plaatsgevonden.

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA EN DE RESULTAATBEPALING

ALGEMEEN

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten. Tenzij anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

GRONDSLAGEN VOOR DE OMREKENING VAN VREEMDE VALUTA'S

De rapporteringvaluta, die gelijk is aan de functionele valuta, van de jaarrekening van Cosun is de euro (EUR). De uit transacties in vreemde valuta's voortvloeiende kosten en opbrengsten, respectievelijk monetaire vorderingen en schulden, worden omgerekend tegen de functionele valutakoers op transactiedatum, respectievelijk de koers op balansdatum. De hierbij optredende koersverschillen worden ten gunste respectievelijk ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht. De netto-investering in buitenlandse deelnemingen worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De in vreemde valuta's uitgedrukte posten in de winst-en-verliesrekening van buitenlandse deelnemingen worden omgerekend tegen de gemiddelde koers. Koersresultaten voortkomend uit deze omrekeningen worden rechtstreeks ten gunste of ten laste van de wettelijke reserve koersverschillen als onderdeel van het eigen vermogen van Cosun gebracht, indien van toepassing onder aftrek van belastingeffecten. Als een buitenlandse activiteit geheel of gedeeltelijk wordt verkocht, wordt het betreffende bedrag uit de wettelijke reserve koersverschillen overgeboekt naar de overige reserves. Koersresultaten op lange termijn financiering en op financiële instrumenten die zijn aangegaan ter afdekking van koersrisico's inzake buitenlandse deelnemingen, worden op overeenkomstige wijze behandeld.

SALDEREN

Een actief en een post van het vreemd vermogen worden gesaldeerd in de jaarrekening opgenomen uitsluitend indien en voor zover:

- een deugdelijk juridisch instrument beschikbaar is om het actief en de post van het vreemd vermogen gesaldeerd en simultaan af te wikkelen; en
- het stellige voornemen bestaat om het saldo als zodanig of beide posten simultaan af te wikkelen.

FINANCIËLE INSTRUMENTEN

In de jaarrekening zijn de volgende categorieën primaire financiële instrumenten opgenomen: verstrekte leningen, handels- en overige vorderingen, liquide middelen, aangetrokken leningen, overige financiële verplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten. Daarnaast zijn in de jaarrekening tevens afgeleide financiële instrumenten (derivaten) opgenomen.

PRIMAIRE FINANCIËLE INSTRUMENTEN

Primaire financiële instrumenten worden tijdens de eerste opname verwerkt tegen reële waarde. Hierbij worden de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname meegenomen. Na eerste opname worden de primaire financiële instrumenten gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode. Door de toepassing van de effectieve-rentemethode worden transactiekosten als onderdeel van de effectieve rente in de winst-en-verliesrekening verwerkt. Verstrekte leningen en overige vorderingen worden gecorrigeerd indien er een objectieve aanwijzing bestaat voor een bijzonder waardeverminderverslies. Bij de liquide middelen is de reële waarde gelijk aan de nominale waarde en de liquide middelen staan, tenzij anders vermeld, ter vrije beschikking van Cosun.

AFGELEIDE FINANCIËLE INSTRUMENTEN (DERIVATEN)

Valutaderivaten, rentederivaten en goederentermijncontracten

Cosun gebruikt derivaten om de prijs-, valuta- en renterisico's van zowel balansposities als zeer waarschijnlijk geachte toekomstige in- en verkopen af te dekken. Ter afdekking van deze risico's worden valutatermijncontracten, renteswaps, goederentermijncontracten en andere derivaten afgesloten. Derivaten worden bij eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde, en vervolgens verantwoord tegen kostprijs of lagere marktwaarde tenzij kostprijs hedge accounting wordt toegepast. De kostprijs is gelijk aan de reële waarde op het moment van het afsluiten van het derivaat. Cosun past kostprijs hedge accounting toe om de resultaten uit waardeveranderingen van de derivaten en de afgedekte posities en transacties gelijktijdig in de winst-en-verliesrekening te verwerken.

Als derivaten kwalificeren voor kostprijs hedge accounting dan worden deze als volgt verantwoord:

- Zolang de afgedekte post nog niet in de balans is verwerkt, wordt ook het derivaat niet verwerkt.
- Indien de afgedekte positie leidt tot een primair financieel instrument, dan worden de daarmee verbonden nog niet in het resultaat verwerkte resultaten van het derivaat in de winst-en-verliesrekening verwerkt. Deze resultaten worden verantwoord in dezelfde periode(n) als waarin het primair financieel instrument van invloed is op resultaat.
- Cosun toetst periodiek de effectiviteit van de hedge relaties. Resultaten uit het niet-effectieve deel van de hedgerelatie worden direct in de winst-en-verliesrekening opgenomen.
- Indien de verwachte transactie niet meer plaats vindt, waardoor het derivaat niet langer voldoet aan de voorwaarden voor kostprijs hedge accounting, of wordt verkocht, wordt de cumulatieve winst of het cumulatieve verlies verantwoord in de winst-en-verliesrekening.
- Verantwoorde resultaten als gevolg van valutaomrekening van primaire financiële instrumenten worden gecompenseerd door waardewijzigingen van de valutatermijncontracten. De waarde van een valutatermijncontract betreft het verschil tussen de koers op balansdatum en de termijnkoers.
- De waarde van het valutatermijncontract als gevolg van een afwijking tussen de koers op de afsluitdatum van het valutatermijncontract en de contractuele termijnkoers wordt via de winst-en-verliesrekening geamortiseerd over de looptijd van het valutatermijncontract.

IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

Goodwill is het positieve verschil tussen de verkrijgingsprijs en de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva van de overgenomen partij op overnamedatum. Goodwill betaald bij de acquisitie van buitenlandse groepsmaatschappijen en deelnemingen wordt omgerekend tegen de koers op moment van verkrijging. De geactiveerde goodwill wordt lineair afgeschreven over de geschatte economische levensduur, over het algemeen tussen de 5 en 20 jaar.

Overige immateriële vaste activa (exclusief CO₂-emissierechten) worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en andere waardeverminderingen. Afschrijving geschiedt lineair op basis van de geschatte economische levensduur van de overige immateriële activa, over het algemeen tussen de 3 en 5 jaar. Cosun heeft 'om niet' CO₂-emissierechten verkregen. Het overschot van de om niet verkregen rechten per jaareinde is niet gewaardeerd. In het geval van een voorzien tekort worden rechten aangeschaft. Deze aangekochte rechten worden gewaardeerd tegen verkrijgingprijs en worden op het moment van gebruik ten laste van het resultaat gebracht.

MATERIËLE VASTE ACTIVA

De bedrijfsgebouwen en -terreinen, machines en installaties en andere vaste bedrijfsmiddelen worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en andere waardeverminderingen. Subsidies en investeringspremies worden in mindering gebracht op de verkrijgingsprijs van de activa waarop deze betrekking hebben.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de verkrijgings- of vervaardigingsprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur. Op bedrijfsterreinen en materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetaald wordt niet afgeschreven. Onderhoudsuitgaven worden slechts geactiveerd, indien zij de gebruiksduur van het object verlengen.

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

Deelnemingen waarin de groep invloed van betekenis uitoefent op het zakelijke en financiële beleid worden tegen de vermogensmutatiemethode gewaardeerd. Overeenkomstig de vermogensmutatiemethode worden de deelnemingen in de balans opgenomen tegen het aandeel van de groep in de netto-vermogenswaarde vermeerderd met haar aandeel in de resultaten van de deelnemingen en haar aandeel in de directe mutaties in het eigen vermogen van de deelnemingen vanaf het moment van verwerving, bepaald volgens de grondslagen zoals vermeld in deze jaarrekening, verminderd met haar aandeel in de dividenduitkeringen van de deelnemingen. In de winst-en-verliesrekening wordt het aandeel van de groep in het resultaat van de deelnemingen opgenomen.

Indien en voor zover de vennootschap niet zonder beperking uitkering van de positieve resultaten aan haar kan bewerkstelligen, worden de resultaten in een wettelijke reserve opgenomen.

Indien de waarde van de deelneming volgens de vermogensmutatiemethode nihil is geworden, wordt deze methode niet langer toegepast en blijft de deelneming bij ongewijzigde omstandigheden op nihil gewaardeerd. Hierbij worden andere langlopende belangen in de deelneming die feitelijk worden aangemerkt als een onderdeel van de netto-investering, ook meegenomen. Indien en voor zover geheel of ten dele voor de schulden van de deelneming wordt ingestaan respectievelijk een feitelijke verplichting bestaat de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt een voorziening opgenomen.

Een vervolgens verkregen aandeel in de winst van de deelneming wordt pas weer verwerkt indien en voor zover het cumulatief niet-verwerkte aandeel in het verlies is ingelopen.

Na toepassing van de vermogensmutatiemethode bepaalt de groep of het noodzakelijk is om voor de deelneming een verlies wegens bijzondere waardevermindering op te nemen. De groep bepaalt op elke verslagdatum of er objectieve aanwijzingen zijn dat de deelneming een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. Als dat het geval is, berekent de groep het bedrag aan bijzondere waardevermindering als zijnde het verschil tussen de realiseerbare waarde van de deelneming en de boekwaarde en verantwoordt zij het bedrag in de winst-en-verliesrekening.

Deelnemingen waarin geen invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs minus eventuele bijzondere waardeverminderingen.

Overige langlopende vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs onder aftrek van een noodzakelijk geachte voorziening voor oninbaarheid.

WAARDEVERMINDERINGEN OF WAARDEVERANDERINGEN VASTE ACTIVA

Cosun verantwoordt immateriële, materiële en financiële vaste activa in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving. Volgens deze grondslagen dienen activa met een lange levensduur te worden beoordeeld op waardeverminderingen wanneer wijzigingen of omstandigheden zich voordoen die doen vermoeden dat de boekwaarde van een actief niet terugverdiend zal worden. De terugverdienmogelijkheid van activa die in gebruik zijn, wordt bepaald door de boekwaarde van een actief te vergelijken met de contante waarde van de toekomstige netto kasstromen die het actief naar verwachting zal genereren. Bij een hogere boekwaarde wordt het verschil ten laste van het resultaat afgeboekt. Voor verkoop beschikbare activa worden gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere marktwaarde, onder aftrek van verkoopkosten.

VOORRADEN

Grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen aanschafprijs op basis van de 'first-in, first-out' (FIFO) methode. Gereed product wordt gewaardeerd tegen vervaardigingsprijs, waarin worden opgenomen de aanschafkosten van gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. Voorts wordt een deel van de indirecte kosten over het tijdvak van vervaardiging aan de vervaardigingsprijs toegerekend. De ledentoeslag maakt geen onderdeel uit van de voorraadwaardering. Handelsgoederen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en bijkomende kosten. Terreinen worden in geval van projectontwikkeling gewaardeerd tegen de stichtingskosten. Dit zijn de historische aanschaffingskosten van de grond en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de ontwikkeling kunnen worden toegerekend.

Bij de waardering van de voorraden wordt rekening gehouden met de op balansdatum opgetreden waardeverminderingen waaronder indien van toepassing lagere opbrengstwaarde.

VORDERINGEN

Vorderingen met een korte looptijd en waar niet expliciet rente wordt berekend worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Vervolgwaardering vindt plaats tegen geamortiseerde kostprijs. Waardering vindt plaats onder aftrek van een noodzakelijk geachte voorziening voor oninbaarheid. Voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de inbaarheid van vorderingen.

REËLE WAARDE

Onder reële waarde wordt verstaan het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

GEAMORTISEERDE KOSTPRIJS

De geamortiseerde kostprijs is het bedrag waarvoor een financieel actief of financiële verplichting bij de eerste verwerking in de balans wordt opgenomen verminderd met aflossingen op de hoofdsom, vermeerderd of verminderd met de via de effectieve-rentemethode bepaalde cumulatieve amortisatie van het verschil tussen dat eerste bedrag en het aflossingsbedrag en verminderd met eventuele afboekingen (direct, dan wel door het vormen van een voorziening) wegens bijzondere waardeverminderingen of oninbaarheid.

EIGEN VERMOGEN

Op grond van de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 620 wordt in de geconsolideerde jaarrekening het direct door leden opeisbare deel (2%) van het gestort kapitaal als vreemd vermogen geclassificeerd. Derhalve ontstaat er een verschil tussen het eigen vermogen in de geconsolideerde en enkelvoudige jaarrekening.

Voor zover leden aanspraken hebben uit hoofde van de Uitkeringsregeling Bietenleveringen worden deze op het moment van uitkering ten laste van het vermogen gebracht.

Indien een lid ledenleveringsbewijzen verkrijgt geldt een standaard betalingsregeling. De contante waarde van het nog te betalen deel is als vordering verantwoord.

MINDERHEIDSBELANG DERDEN

Het minderheidsbelang derden wordt gewaardeerd op het aandeel van derden in de nettovermogenswaarde.

VOORZIENINGEN

Een voorziening wordt gevormd indien:

- Er een (in rechte afdwingbare of feitelijke) verplichting is, op grond van een gebeurtenis uit het verleden.
- Er een betrouwbare schatting kan worden gemaakt.
- Het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen noodzakelijk is.

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de contante waarde van die uitgaven.

PENSIOENEN EN ANDERE UITGESTELDE PERSONEELSBELONINGEN

Nederlandse pensioenregelingen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Verder wordt op balansdatum een voorziening opgenomen voor bestaande additionele verplichtingen ten opzichte van het fonds en de werknemers, indien het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van middelen zal plaatsvinden en de omvang van de verplichtingen betrouwbaar kan worden geschat. Het al dan niet bestaan van additionele verplichtingen wordt beoordeeld aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst met het fonds, de pensioenovereenkomst met de werknemers en andere toezeggingen aan de werknemers. De voorziening wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de contante waarde van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen op balansdatum af te wikkelen. Voor een op balansdatum bestaand overschot bij het pensioenfonds wordt een vordering opgenomen als de onderneming de beschikkingsmacht heeft over dit overschot, het waarschijnlijk is dat het overschot naar de onderneming zal toevloeien en de vordering betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Buitenlandse pensioenregelingen

Pensioenregelingen die vergelijkbaar ingericht zijn en functioneren op de wijze waarop het Nederlandse pensioenstelsel is ingericht en functioneert, met een strikte scheiding tussen de verantwoordelijkheden van en een risicodeling tussen de betrokken partijen (onderneming, fonds en deelnemers), worden verwerkt en gewaardeerd conform Nederlandse pensioenregelingen. Voor buitenlandse regelingen die niet vergelijkbaar zijn met de wijze waarop het Nederlandse pensioenstelsel is ingericht en functioneert, wordt een beste schatting gemaakt van de op balansdatum bestaande verplichting. Deze verplichting wordt vervolgens gewaardeerd op basis van een in Nederland algemeen aanvaardbaar geachte actuariële waarderingsmethodiek.

Andere uitgestelde personeelsbeloningen

Voor andere uitgestelde personeelsbeloningen (zoals jubileumuitkeringen) worden voorzieningen opgenomen. Deze voorziening is opgenomen tegen contante waarde en de berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijfkans en leeftijd.

NEGATIEVE GOODWILL

Negatieve goodwill wordt gezien het langlopende karakter verantwoord onder de langlopende schulden. Voor zover de negatieve goodwill betrekking heeft op verwachte toekomstige verliezen en lasten, waarmee rekening is gehouden in het overnameplan, en die betrouwbaar kunnen worden vastgesteld, wordt dit gedeelte van de negatieve goodwill ten gunste van het resultaat gebracht naarmate deze verliezen zich voordoen. Voor zover de negatieve goodwill geen betrekking heeft op de verwachte toekomstige verliezen geschiedt de vrijval ten gunste van het resultaat naar rato van het gewogen gemiddelde van de resterende levensduur van de verworven afschrijfbaar activa.

LANGLOPENDE LEASEVERPLICHTINGEN

De beoordeling of een overeenkomst een lease bevat, vindt plaats op grond van de economische realiteit op het tijdstip van het aangaan van het contract.

In geval van financiële leasing (waarbij de voor- en nadelen verbonden aan de eigendom van het lease-object geheel of nagenoeg geheel door de lessee worden gedragen) worden het lease-object en de daarmee samenhangende schuld bij het aangaan van de overeenkomst in de balans verwerkt tegen de reële waarde van het lease-object op het moment van het aangaan van de lease-overeenkomst of, indien dit lager is, tegen de contante waarde van de minimale leasebetalingen. De initiële directe kosten van de lessee worden opgenomen in de eerste verwerking van het actief. De leasebetalingen worden gesplitst in rentelasten en aflossing van de uitstaande verplichting, waarmee een constante rentevoet wordt bereikt over de resterende netto-verplichting.

Het geactiveerde lease-object wordt afgeschreven over de kortste termijn van de leaseperiode of de gebruiksduur van het object, in geval er geen redelijke zekerheid is dat de lessee aan het einde van de leaseperiode eigenaar wordt.

In geval van operationele leasing worden de leasebetalingen lineair over de leaseperiode ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

BEPALING VAN HET RESULTAAT

Netto-omzet betreft de opbrengst van aan derden geleverde goederen en diensten onder aftrek van aan afnemers verleende kortingen en exclusief omzetbelasting. Omzet wordt alleen verantwoord als er een redelijke zekerheid bestaat dat toekomstige voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en dat deze voordelen betrouwbaar kunnen worden geschat. Opbrengsten worden verantwoord wanneer de significante risico's en de rechten van eigendom zijn overgedragen aan de koper, ontvangst van de tegenprestatie waarschijnlijk is en de kosten en mogelijke retouren van goederen betrouwbaar kunnen worden ingeschat en er geen sprake van aanhoudende betrokkenheid van de rechtspersoon bij de goederen is.

Leden ontvangen uit hoofde van geleverde baten een ledentoeslag welke als kosten van grond- en hulpstoffen is verwerkt in de jaarrekening.

Het aandeel in het resultaat van ondernemingen waarin wordt deelgenomen omvat het aandeel van Cosun in de resultaten van deze deelnemingen (indien de deelneming wordt gewaardeerd op basis van nettovermogenswaarde) dan wel het ontvangen dividend of overige waarde correctie (indien de deelneming wordt gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs).

BELASTINGEN

De belastingen over de resultaten omvatten zowel de op korte termijn verschuldigde en verrekenbare belastingen als de latente belastingen, rekening houdend met fiscale faciliteiten en niet-aftrekbare kosten. Op winsten worden geen belastingen in mindering gebracht, indien en voor zover compensatie van deze winsten met in voorgaande jaren geleden verliezen mogelijk is en geen latente belastingvordering was gewaardeerd. Op verliezen worden belastingen in mindering gebracht, indien compensatie met in voorgaande jaren behaalde winsten mogelijk is. Tevens worden belastingen in mindering gebracht indien redelijkerwijs mag worden aangenomen dat compensatie van verliezen met toekomstige winsten mogelijk is.

Latente belastingvorderingen, waaronder die uit hoofde van te verrekenen fiscale verliezen, worden gewaardeerd voor zover waarschijnlijk wordt geacht dat deze in de toekomst realiseerbaar zijn, berekend tegen het belastingpercentage op het verwachte moment van realisatie.

Voor zover fiscale waarderingen afwijken van de vermelde waarderingsgrondslagen en daar uitgestelde belastingverplichtingen uit voortvloeien, wordt voor deze verplichtingen een voorziening voor latente belastingen getroffen, berekend tegen het belastingpercentage op het verwachte moment van belasting betaling.

GEBRUIK VAN SCHATTINGEN

Bij het opstellen van de jaarrekening wordt, in overeenstemming met algemeen geldende grondslagen, gebruik gemaakt van schattingen en veronderstellingen die medebepalend zijn voor de opgenomen bedragen. De feitelijke resultaten kunnen van deze schattingen afwijken.

KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode. Kasstromen in buitenlandse valuta's zijn omgerekend tegen de gemiddelde koers. De aankoopprijs van verworven en de verkoopprijs van verkochte groepsmaatschappijen zijn opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten.

(1) IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

Het verloop van de immateriële vaste activa is als volgt weer te geven:

	GOODWILL	OVERIGE IMMATERIËLE VASTE ACTIVA	TOTAAL
Cumulatieve aanschafwaarde per 1 januari 2018	244,2	30,7	274,9
Cumulatieve afschrijvingen en andere waardeveranderingen per 1 januari 2018	152,1	23,3	175,4
BOEKWAARDE PER 1 JANUARI 2018	92,1	7,4	99,5
Mutaties:			
- Investerings	1,5	0,9	2,4
- Desinvesteringen aanschafwaarde	-/- 0,5	-/- 0,1	-/- 0,6
- Afschrijvingen	-/- 12,4	-/- 1,5	-/- 13,9
BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2018	80,7	6,7	87,4
Cumulatieve aanschafwaarde per 31 december 2018	245,2	31,5	276,7
Cumulatieve afschrijvingen en andere waardeveranderingen per 31 december 2018	164,5	24,8	189,3

GOODWILL

De goodwill verband houdend met acquisities, wordt in minimaal 2 en maximaal 20 jaar afgeschreven. Een termijn van 20 jaar geldt voor investeringen die een strategisch karakter hebben en een verwachte economische levensduur van minimaal 20 jaar.

OVERIGE IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

De overige posten onder de immateriële vaste activa, waaronder begrepen software en licentie-uitgaven, worden afgeschreven over een periode van 3 tot 5 jaar.

(2) MATERIËLE VASTE ACTIVA

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt weer te geven:

	BEDRIJFS- GEBOUWEN EN TERREINEN	MACHINES EN INSTALLATIES	ANDERE VASTE BEDRIJFS- MIDDELEN	IN UITVOERING EN VOORUIT- BETAALD	NIET AAN DE BEDRIJFS- UITOEFENING DIENSTBAAR	TOTAAL
Cumulatieve aanschafwaarde per 1 januari 2018	415,4	1.266,9	82,7	28,6	8,9	1.802,5
Cumulatieve afschrijvingen en andere waardeveranderingen per 1 januari 2018	211,4	818,9	61,1	-	-	1.091,4
BOEKWAARDE PER 1 JANUARI 2018	204,0	448,0	21,6	28,6	8,9	711,1
Mutaties:						
- Investerings	12,9	42,7	13,2	54,6	2,3	125,7
- Desinvesteringen	-/- 0,9	-/- 3,5	-/- 0,4	-/- 0,1	-	-/- 4,9
- Consolidaties en deconsolidaties	-/- 4,6	-/- 5,8	-/- 0,3	-/- 20,3	-	-/- 31,0
- Overboeking	4,6	7,8	-/- 3,0	-/- 12,8	3,4	-
- Afschrijvingen	-/- 13,0	-/- 71,2	-/- 9,4	-	-	-/- 93,6
- Overige waardeveranderingen	-/- 12,8	-/- 7,3	-/- 1,0	-	-	-/- 21,1
- Koersverschillen	-/- 0,4	-/- 0,6	-	0,1	-/- 0,1	-/- 1,0
BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2018	189,8	410,1	20,7	50,1	14,5	685,2
Cumulatieve aanschafwaarde per 31 december 2018	420,2	1.262,6	87,7	50,1	34,7	1.855,3
Cumulatieve afschrijvingen en andere waardeveranderingen per 31 december 2018	230,4	852,5	67,0	-	20,2	1.170,1

	BEDRIJFS- GEBOUWEN EN TERREINEN	MACHINES EN INSTALLATIES	ANDERE VASTE BEDRIJFS- MIDDELEN	IN UITVOERING EN VOORUIT- BETAALD	NIET AAN DE BEDRIJFS- UITOEFENING DIENSTBAAR	TOTAAL
Cumulatieve aanschafwaarde per 1 januari 2017	404,8	1.167,2	75,6	34,0	8,5	1.690,1
Cumulatieve afschrijvingen en andere waardeveranderingen per 1 januari 2017	219,9	784,5	55,6	-	-	1.060,0
BOEKWAARDE PER 1 JANUARI 2017	184,9	382,7	20,0	34,0	8,5	630,1
Mutaties:						
- Investerings	26,6	118,0	7,3	27,2	3,8	182,9
- Desinvesteringen	-/- 3,2	-/- 2,6	-/- 0,7	-	-/- 2,2	-/- 8,7
- Overboeking	9,0	23,0	1,6	-/- 32,4	-/- 1,2	-
- Afschrijvingen	-/- 12,6	-/- 72,8	-/- 6,4	-	-	-/- 91,8
- Overige waardeveranderingen	-/- 0,3	-	-	-	-	-/- 0,3
- Koersverschillen	-/- 0,4	-/- 0,3	-/- 0,2	-/- 0,2	-	-/- 1,1
BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2017	204,0	448,0	21,6	28,6	8,9	711,1
Cumulatieve aanschafwaarde per 31 december 2017	415,4	1.266,9	82,7	28,6	8,9	1.802,5
Cumulatieve afschrijvingen en andere waardeveranderingen per 31 december 2017	211,4	818,9	61,1	-	-	1.091,4

De verwachte economische levensduur en de daarop gebaseerde afschrijvingstermijn zijn voor bedrijfsgebouwen 10 tot 40 jaar, voor machines en installaties 10 tot 20 jaar en voor andere vaste bedrijfsmiddelen gemiddeld 4 jaar. De verzekerde waarde van gebouwen, machines en installaties en inventaris bedraagt EUR 3,5 miljard (2017: EUR 3,4 miljard).

Van de gebouwen met een boekwaarde van EUR 10,5 miljoen (2017: EUR 11,3 miljoen) en van de machines en installaties met een boekwaarde van EUR 2,1 miljoen (2017: EUR 2,2 miljoen) is de groep geen juridisch, maar wel economisch eigenaar door middel van financiële leasecontracten.

(3) FINANCIËLE VASTE ACTIVA

Het verloop van de financiële vaste activa is als volgt weer te geven:

	DEELNEMINGEN	VORDERINGEN OP DEELNEMINGEN	VORDERINGEN OP LEDEN	LATENTE BELASTING- VORDERINGEN	OVERIGE VORDERINGEN	TOTAAL
Stand per 1 januari 2018	3,6	0,8	15,2	4,0	1,1	24,7
Mutaties:						
- Toevoegingen en verstrekkingen	1,5	-	1,2	13,5	-	16,2
- Aflossingen en onttrekkingen	-	-/- 0,5	-/- 0,5	-/- 0,2	-/- 0,1	-/- 1,3
- Mutaties ten gunste/laste van het resultaat	-	-	-/- 0,1	-/- 0,9	0,1	-/- 0,9
- Aandeel in resultaat deelnemingen en ontvangen dividend	-/- 0,5	-	-	-	-	-/- 0,5
- Reclassificatie naar kortlopende vorderingen	-	-	-/- 3,9	-	-	-/- 3,9
BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2018	4,6	0,3	11,9	16,4	1,1	34,3

	DEELNEMINGEN	VORDERINGEN OP DEELNEMINGEN	VORDERINGEN OP LEDEN	LATENTE BELASTING- VORDERINGEN	OVERIGE VORDERINGEN	TOTAAL
Stand per 1 januari 2017	3,7	0,8	10,8	5,9	1,0	22,2
Mutaties:						
- Toevoegingen en verstrekkingen	-	-	18,7	0,1	0,3	19,1
- Aflossingen en onttrekkingen	-	-	-/- 11,2	-/- 0,4	-	-/- 11,6
- Mutaties ten gunste/laste van het resultaat	-	-	0,1	-/- 1,8	-/- 0,2	-/- 1,9
- Aandeel in resultaat deelnemingen en ontvangen dividend	-/- 0,1	-	-	-	-	-/- 0,1
- Reclassificatie naar kortlopende vorderingen	-	-	-/- 3,2	0,2	-	-/- 3,0
BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2017	3,6	0,8	15,2	4,0	1,1	24,7

DEELNEMINGEN

De post deelnemingen heeft onder meer betrekking op het niet-geconsolideerde belang in Aviko Kloosterboer Verpakkingen B.V., het Spaanse aardappelspecialiteitenbedrijf Eurofrits S.A. Aangezien op deze belangen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden ze gewaardeerd op basis van de nettovermogenswaarde. In de post deelnemingen is tevens een participatie begrepen in een start up fonds (een 'collaborative venture fund') voor een bedrag van EUR 1,5 miljoen. Aangezien op dit belang geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend wordt deze gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs minus eventuele bijzondere waardeverminderingen.

VORDERINGEN OP LEDEN

De niet rentedragende vorderingen op leden (EUR 11,9 miljoen) betreft de netto-contante waarde van het lange termijn deel van de nog te storten bedragen op uitgegeven ledenleveringsbewijzen (2017: EUR 15,2 miljoen).

LATENTE BELASTINGVORDERINGEN

De post latente belastingvorderingen betreft een vordering met betrekking tot de aftrekbare liquidatieverliezen Martin Amberger Kartoffelverarbeitung Dolli-Werk GmbH & Co. KG van EUR 10,2 miljoen, de waardering van beschikbare verliescompensatie en tijdelijke verschillen tussen de fiscale en commerciële waardering. Van de latente belastingvorderingen is EUR 11,7 miljoen (2017: EUR 1,9 miljoen) naar verwachting verrekenbaar binnen één jaar.

Het bedrag aan voorwaartse verliescompensatie, voor zover niet in de balans opgenomen onder de latente belastingvorderingen, bedraagt bruto EUR 2,8 miljoen (2017: EUR 17,8 miljoen).

OVERIGE VORDERINGEN

De overige vorderingen betreffen voornamelijk geactiveerde kosten verband houdend met de afsluiting van een nieuwe financieringsovereenkomst met een looptijd tot juli 2021.

(4) VOORRADEN

	31-12-2018	31-12-2017
Terreinen	9,9	8,0
Grond- en hulpstoffen	65,3	72,2
Gereed product en handelsgoederen	469,5	447,0
	544,7	527,2

Van de voorraden is EUR 35,5 miljoen (2017: EUR 7,3 miljoen) gewaardeerd tegen lagere opbrengstwaarde. De voorziening voor incourantheid bedraagt EUR 5,2 miljoen (2017: EUR 5,5 miljoen). De voorraad terreinen betreft grond die ontwikkeld wordt in het kader van het bedrijventerrein AFC Nieuw Prinsenland bij Dinteloord.

Op de voorraden rust voor EUR 5,2 miljoen (2017: EUR 4,6 miljoen) een pandrecht ten behoeve van de bank.

(5) VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

	31-12-2018	31-12-2017
Vorderingen op handelsdebiteuren	219,8	212,1
Vorderingen op maatschappijen waarin wordt deelgenomen	5,7	5,0
Vorderingen op leden	3,9	3,2
Terug te vorderen winstbelasting	3,2	-
Overige belastingvorderingen	34,3	33,1
Overige vorderingen en overlopende activa	35,5	33,8
	302,4	287,2

OVERIGE VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

Dit betreft nog te ontvangen bedragen EUR 30,7 miljoen (2017: EUR 27,8 miljoen) en vooruitbetaalde kosten EUR 4,9 miljoen (2017: EUR 6,0 miljoen).

(6) LIQUIDE MIDDELEN

Een bedrag van EUR 38,3 miljoen (2017: EUR 1,6 miljoen) staat niet ter vrije beschikking. Dit bedrag bestaat voor EUR 36,0 miljoen uit een bedrag opgenomen op een escrow-rekening op naam van Aviko Holding B.V.

(7) EIGEN VERMOGEN

Voor een specificatie van het eigen vermogen wordt verwezen naar de toelichting op de enkelvoudige jaarrekening.

Het geconsolideerde overzicht van het totaalresultaat ziet er als volgt uit:

	2018	2017
Nettoresultaat	0,0	74,7
Omrekeningsverschillen buitenlandse deelnemingen	-/- 1,1	-/- 3,3
Totaalresultaat van Cosun	-/- 1,1	71,4

(8) MINDERHEIDSBELANG DERDEN

	2018	2017
Stand per 1 januari	17,0	22,5
Mutaties:		
- Aandeel in resultaten	1,8	2,0
- Kapitaalmutaties en wijziging in consolidatie	-/- 0,9	-/- 5,5
- Dividend en liquidatie-uitkeringen	-/- 2,0	-/- 1,6
- Koersverschillen en overige mutaties	-/- 0,1	-/- 0,4
STAND PER 31 DECEMBER	15,8	17,0

Het minderheidsbelang derden bestaat voornamelijk uit het aandeel van derden in de Sloveense suikerfabriek Tovarna Sladkorja Ormoz Dd in liquidatie, de aardappelverwerkende fabriek Gansu Aviko Potato Processing Co. Ltd., Rain Biomasse Wärme GmbH, de handelsonderneming Limako B.V., Agri Bio Source Europe B.V. en Eemshaven Sugar Terminal C.V.

(9) VOORZIENINGEN

	31-12-2018	31-12-2017
Latente belastingverplichtingen	22,7	24,9
Herstructurering en reorganisatie	2,4	1,6
Pensioenen en overige uitgestelde personeelsbeloningen	15,8	21,9
Verlieslatende contracten	18,2	3,0
Overige voorzieningen	15,1	18,6
	74,2	70,0

De voorzieningen hebben voor EUR 52,8 miljoen (2017: EUR 49,2 miljoen) een langlopend karakter.

Het verloop van de voorzieningen kan als volgt worden weergegeven:

	LATENTE BELASTING- VERPLICHTINGEN	HERSTRUCTU- RERING EN REORGANISATIE	PENSIOENEN EN ANDERE UITGESTELDE PERSONEELS- BELONINGEN	VERLIESLATENDE CONTRACTEN	OVERIGE VOORZIENINGEN	TOTAAL
Stand per 1 januari 2018	24,9	1,6	21,9	3,0	18,6	70,0
Mutaties:						
- Toevoegingen	4,3	4,8	1,3	18,4	5,0	33,8
- Onttrekkingen	-/- 2,1	-/- 3,7	-/- 5,1	-/- 3,2	-/- 6,2	-/- 20,3
- Mutatie ten gunste/laste van het resultaat	-/- 4,4	-/- 0,3	-/- 2,3	-	-/- 2,3	-/- 9,3
STAND PER 31 DECEMBER 2018	22,7	2,4	15,8	18,2	15,1	74,2

LATENTE BELASTINGVERPLICHTINGEN

De voorziening voor latente belastingverplichtingen is een voorziening voor uitgestelde belastingbetalingen die voortvloeien uit tijdelijke verschillen tussen de fiscale en commerciële winstbepaling. De latente belastingverplichtingen hebben voor EUR 21,6 miljoen (2017: EUR 21,2 miljoen) een langlopend karakter.

HERSTRUCTURERING EN REORGANISATIE

De voorziening voor herstructurering en reorganisatie heeft voornamelijk betrekking op herstructurering bij Aviko.

PENSIOENEN EN ANDERE UITGESTELDE PERSONEELSBELONINGEN

Binnen Cosun zijn diverse pensioenregelingen en andere uitgestelde personeelsbeloningen van toepassing. De regelingen voor levenslang pensioen voor de medewerkers van Cosun Holding, Coöperatie Cosun (waaronder Suiker Unie) en Sensus worden uitgevoerd binnen het ondernemingspensioenfonds Cosun.

ONDERNEMINGSPENSIOENFONDS	GESCHATTE DEKKINGSGRAAD PER 31-12-2018	BASIS KENMERK PENSIOENREGELING 31-12-2018
Pensioenfonds Cosun	113,5	Middelloodregeling

De beleidsdekkingsgraad bedraagt 119,0%.

Het ondernemingspensioenfonds kent een voorwaardelijke indexatie voor inactieven.

De pensioenregeling is op basis van een vaste premiebijdrage en een middellood met een voorwaardelijke indexatie. Voor de deelnemers van Pensioenfonds Cosun heeft de werkgever een garantie afgegeven tot en met 2023 voor de opbouw en de indexatie van de actieven voor zover deze niet uit de premie kan worden gefinancierd. Deze garantie betreft maximaal 2% indexatie tot en met 2016 en wordt daarna stapsgewijs afgebouwd tot 1,2% in 2023. Per 1-1-2019 is geen additionele verplichting ten aanzien van de toegezegde indexatie van actieven van toepassing. Onder de Nederlandse verslaggevingsrichtlijnen bestaat de keuzemogelijkheid voor het opnemen van een voorziening voor toekomstige jaren. Hierbij is gekozen om voor de jaren waarvoor nog geen toezegging is, geen voorziening op te nemen.

Ook wordt een aantal regelingen uitgevoerd binnen een bedrijfstakpensioenfonds of in eigen beheer (jubileum- en overlijdensregelingen) van de betreffende onderneming. Bij de uitvoering van de diverse regelingen worden de reglementen uitgevoerd als omschreven in de arbeidsvoorwaarden en wordt rekening gehouden met de lokale wettelijke kaders.

De voornaamste actuariële veronderstellingen welke gehanteerd worden betreffen:

	2018	2017
Disconteringsvoet	2,5 %	1,5 %
Algemene salarisstijgingen	2,0 %	2,0 %

Door pensioenfonds Cosun wordt de prognosetafel AG2018 (2017: prognosetafel AG2016), gecorrigeerd voor inkomensklasse Hoog, gehanteerd als overlevingstafel.

VERLIESLATENDE CONTRACTEN

De voorziening verlieslatende contracten heeft betrekking op verkoopcontracten waarbij de kostprijs hoger is dan de verkoopprijs en het nakomen van de verkoopcontracten onvermijdbaar is.

Per jaareinde 2018 is de inkoop van bieten voor oogstjaar 2019/20 reeds in grote mate gecontracteerd. Bij een verkoopprijs-ontwikkeling zoals die heeft plaatsgevonden in 2018 en een gelijkblijvende kostprijs voor de te produceren suiker, zou ook voor de inkoopcontracten voor oogstjaar 2019/20 sprake zijn van verlieslatende contracten. De gecontracteerde bieten zullen in de campagne 2019/20 worden verwerkt en met name in het najaar van 2019 zal een groot gedeelte van de te produceren suiker worden verkocht. Op dit moment is de verwachting dat de suikerprijs zich in 2019 herstelt en op het moment van verkoop hoger is dan de verwachte kostprijs. De verwachte kostprijs is onder andere sterk afhankelijk van de hoeveelheid te verwerken bieten en zal naar verwachting lager zijn dan de huidige kostprijs. Om reden van de onzekerheden in de genoemde verwachtingen is geen betrouwbare schatting te maken van mogelijke verliezen op de inkoopcontracten en is om die reden ook geen voorziening ultimo 2018 gevormd.

OVERIGE VOORZIENINGEN

De overige voorzieningen zijn gevormd voor risico's ten aanzien van milieu, verplichtingen voor sloop van activa, verplichtingen voor de afvoer van tarragrond en overige risico's voor een bedrag van EUR 14,9 miljoen (2017: EUR 18,4 miljoen). Daarnaast zijn voor contractrisico's, claims en boetes voorzieningen opgenomen voor een bedrag van EUR 0,2 miljoen (2017: EUR 0,2 miljoen). Als disconteringsvoet voor het contant maken van de toekomstige bedragen is gerekend met 1,0% tot 2,5% afhankelijk van de termijnen (2017: 0,5% tot 1,5% afhankelijk van de termijnen).

(10) LANGLOPENDE SCHULDEN

	31-12-2018	EFFECTIEVE RENTE	31-12-2017	EFFECTIEVE RENTE
Schulden aan kredietinstellingen	1,1	3,0 %	2,2	3,9 %
Schulden aan leden	24,3	2,4 %	20,5	2,4 %
Negatieve goodwill	4,5	-	7,3	-
Leaseverplichtingen	12,2	7,5 %	12,6	7,5 %
	42,1		42,6	

SCHULDEN AAN KREDIETINSTELLINGEN

De langlopende schulden aan kredietinstellingen hebben een resterende looptijd van 1 tot 5 jaar. Geen van de langlopende schulden is variabel rentend.

SCHULDEN AAN LEDEN

De schulden aan leden betreffen leningen op grond van het in 2015 geïntroduceerde 'ledenfinancieringsprogramma'. Leden van Cosun hebben daarbij de mogelijkheid een deel van de hiervoor in aanmerking komende betalingen in te leggen in een lening die een vast rentepercentage geeft tijdens de looptijd. De leden kunnen kiezen tussen leningen met een looptijd van 2 tot 5 jaar. Deze leningen zijn achtergesteld ten opzichte van andere crediteuren.

NEGATIEVE GOODWILL

De negatieve goodwill, verband houdend met acquisities, valt vrij ten gunste van het resultaat naar rato van de gewogen gemiddelde resterende levensduur van de verworven afschrijfbaar activa.

LEASEVERPLICHTINGEN

Dit betreffen hoofdzakelijk leaseverplichtingen in verband met een distributiecentrum en een grondwaterzuiveringsinstallatie.

(11) KORTLOPENDE SCHULDEN

	31-12-2018	31-12-2017
Schulden aan kredietinstellingen	10,0	11,8
Schulden met een financieringskarakter	0,2	31,3
Totaal kredietinstellingen en schulden met een financieringskarakter	10,2	43,1
Schulden aan leden	89,2	158,9
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	213,6	179,5
Schulden aan maatschappijen waarin wordt deelgenomen	1,6	-
Te betalen winstbelasting	-	10,3
Te betalen overige belastingen en premies sociale verzekeringen	10,8	9,6
Overige schulden en overlopende passiva	123,4	137,2
Totaal overige schulden en overlopende passiva	438,6	495,5

SCHULDEN AAN KREDIETINSTELLINGEN

In juli 2014 is een vijfjarig financieringsarrangement van EUR 400 miljoen met een bankensyndicaat afgesloten. In 2015 is dit arrangement met 1 jaar verlengd en in 2016 nogmaals met 1 jaar. Ultimo 2017 en 2018 wordt van deze financiering geen gebruik gemaakt.

SCHULDEN MET EEN FINANCIERINGSKARAKTER

De schulden met een financieringskarakter bestaat nagenoeg volledig uit een bij een Nederlandse financiële partij geplaatste lening, welke volledig is afgelost in 2018. De financiering is verstrekt op basis van bepaalde tussen partijen overeengekomen financiële voorwaarden. Aan al deze voorwaarden is voldaan.

OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA

De overige schulden en overlopende passiva betreffen nog te betalen rente, vakantierechten, bonussen en overige nog te betalen kosten.

(12) FINANCIËLE INSTRUMENTEN

ALGEMEEN

Het beleid van Cosun is er op gericht valuta- en renterisico's waar mogelijk, zo volledig mogelijk in te dekken. Het valutarisico uit hoofde van financieringscontracten in vreemde valuta met betrekking tot groepsmaatschappijen wordt afgedekt door middel van valutaswaps. Cosun houdt beperkt derivaten aan voor handelsdoeleinden, maar geeft deze niet uit.

VALUTARISICO EN LIQUIDITEITSRISICO

Periodiek worden liquiditeitsbegrotingen opgesteld. Door tussentijdse monitoring en eventuele bijsturing worden liquiditeitsrisico's beheerst. Tevens loopt de groep valutarisico door (ver)kooptransacties die in een andere valuta plaatsvinden dan de rapporteringsvaluta van de groep. Om dit valutarisico af te dekken heeft de groep het beleid valutatermijncontracten af te sluiten.

Het onderstaande overzicht geeft inzicht in de contractvolumes en reële waarde van de uitstaande contracten per 31 december 2018 die alle zijn afgesloten met financiële instellingen met een korte termijn rating van minimaal A2 of gelijkwaardig.

	CONTRACT VOLUME 31-12-2018	BOEK- WAARDE 31-12-2018	REËLE WAARDE 31-12-2018	CONTRACT VOLUME 31-12-2017	BOEK- WAARDE 31-12-2017	REËLE WAARDE 31-12-2017
Valutatermijncontracten en valutaswaps:						
US dollar	-/- 147,4	0,3	-	84,0	0,2	1,6
Britse pond	-/- 73,7	0,4	0,1	67,4	-	-
Chinese yen	-/- 38,8	-/- 0,1	-/- 0,1	-	-	-
Poolse zloty	-/- 10,7	-	-	-/- 7,5	-	0,1
Zweedse kroon	-/- 6,4	-	-	15,4	-	-
Australische dollar	-/- 3,5	0,1	0,1	-/- 0,8	-	0,1
Canadese dollar	-/- 1,1	-	-	-	-	-
Tsjechische kroon	-	-	-	0,2	-	-
Russische roebel	-	-	-	1,1	-	-
TOTAAL	-/- 281,6	0,7	0,1	159,8	0,2	1,8

Het contractvolume is het product van contracten en de koers per balansdatum. De boekwaarde betreft het gedeelte van het contractvolume, waarvan de afgedekte positie heeft geleid tot een financieel actief of financiële verplichting, en wordt gewaardeerd tegen het verschil tussen de koers per balansdatum en ingedekte koers. De reële waarde heeft betrekking op het totale contractvolume.

Evenals vorig jaar hebben de valutatermijncontracten en valutaswaps veelal een looptijd korter dan één jaar. Het contractvolume met een looptijd langer dan één jaar bedraagt EUR 12,7 miljoen (2017: EUR 4,4 miljoen).

PRIJSRISICO

	BOEKWAARDE 31-12-2018	REËLE WAARDE 31-12-2018	BOEKWAARDE 31-12-2017	REËLE WAARDE 31-12-2017
Goederentermijn-contracten	-	3,9	-	1,5
Beursgenoteerde future contracten	-	0,9	-	0,4
Emissierechten	-	2,1	-	0,8

Evenals vorig jaar hebben de goederentermijn-contracten veelal een looptijd korter dan één jaar. Een deel van deze contracten is per eind 2018 nog niet ingegaan. Voor de afgesloten beursgenoteerde future contracten zijn voor EUR 0,9 miljoen aan margin verplichtingen van toepassing (2017: EUR 0,4 miljoen).

KREDIETRISICO

Kredietrisico's lopen uiteen per land en individuele contractpartij en worden beheerst door middel van een beleid van kredietlimieten per tegenpartij. Het tegenpartijrisico met betrekking tot (afgeleide) financiële instrumenten wordt beheerst door contracten af te sluiten met financiële instellingen en tegenpartijen met een rating van minimaal A voor de lange termijn en met een rating van minimaal A2 of gelijkwaardig voor de korte termijn.

(13) NIET IN DE BALANS OPGENOMEN REGELINGEN EN VERPLICHTINGEN**GESTELDE ZEKERHEDEN**

In financieringsovereenkomsten zijn negatieve pledge verklaringen met pari-passu-clausules opgenomen. Door een aantal groepsmaatschappijen zijn zekerheden gesteld aan kredietinstellingen en belastingautoriteiten in de vorm van bezitloos pandrecht op voorraden, machines en bedrijfsinventaris, stille verpanding van vorderingen en hypotheke op een aantal onroerende zaken. Cosun heeft geen schulden meer aan institutionele beleggers (2017: EUR 31,0 miljoen) waarbij zij zich voorwaardelijk garant gesteld hebben tot het bezwaren van goederen.

CLAIMS

Tegen Cosun en/of groepsmaatschappijen zijn diverse claims ingediend die samenhangen met de normale bedrijfsvoering. Hoewel de afloop van deze geschillen niet met zekerheid kan worden voorspeld, wordt aangenomen – mede op grond van ingewonnen juridisch advies – dat het totaal vanuit deze geschillen voortvloeiende verplichtingen niet van materiële betekenis is voor de geconsolideerde financiële positie. Voorzieningen zijn getroffen voor alle claims van derden waarvan toewijzing aannemelijk is en waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten.

GARANTIES

Cosun heeft zich ten opzichte van derden garant gesteld tot een bedrag van EUR 16,7 miljoen (2017: EUR 25,7 miljoen).

MEERJARIGE FINANCIËLE VERPLICHTINGEN

Er zijn langlopende onvoorwaardelijke verplichtingen aangegaan ter zake van huur en operationele leasing. De verplichtingen die hieruit voortvloeien bedragen EUR 22,1 miljoen (2017: EUR 22,9 miljoen). De in het komende jaar vervallende huur- en leaseverplichtingen bedragen EUR 9,2 miljoen (2017: EUR 7,2 miljoen). De na 5 jaar vervallende termijnen bedragen EUR 0,7 miljoen (2017: EUR 1,1 miljoen). De investeringsverplichtingen bedragen EUR 51,7 miljoen (2017: EUR 22,8 miljoen).

(14) NETTO-OMZET

De netto-omzet kan als volgt worden gespecificeerd naar productgroep:

	2018	%	2017	%
Suikeractiviteiten	719,6	35,2	844,3	40,0
Aardappelactiviteiten	863,7	42,2	836,0	39,6
Overige activiteiten	463,1	22,6	431,3	20,4
TOTAAL	2.046,4	100,0	2.111,6	100,0

De netto-omzet naar geografisch gebied is:

	2018	%	2017	%
Nederland	562,7	27,5	625,1	29,6
EU-landen excl. Nederland	1.107,2	54,1	1.137,1	53,9
Overig Europa	51,5	2,5	42,9	2,0
Noord- en Zuid-Amerika	129,6	6,3	119,0	5,6
Rest van de wereld	195,4	9,6	187,5	8,9
TOTAAL	2.046,4	100,0	2.111,6	100,0

(15) OVERIGE BEDRIJFSOPBRENGSTEN

De overige bedrijfsopbrengsten betreffen onder andere de boekwinsten op verkochte activa, ontvangen verzekeringsuitkeringen, subsidies, ontvangen vergoedingen voor diensten aan derden en huuropbrengsten.

(16) KOSTEN VAN GROND- EN HULPSTOFFEN

Hieronder zijn opgenomen de kosten van grond- en hulpstoffen, ingekocht gereed product en aan de productie gerelateerde energiekosten. De bateninkopen van leden betreffen EUR 268,8 miljoen (2017: EUR 283,5 miljoen). Dit is inclusief EUR 15,8 miljoen aan ledentoeslag (2017: EUR 95,2 miljoen).

(17) KOSTEN UITBESTEED WERK EN ANDERE EXTERNE KOSTEN

Onder deze kostensoort worden onder andere huurkosten, researchkosten, reparatie- en onderhoudskosten, indirecte energiekosten, transportkosten, kantoorkosten, verkoopkosten, kosten van verzekeringen en automatiseringskosten verantwoord, voor zover deze kosten in rekening zijn gebracht door derden.

De totale research & development kosten, inclusief eigen personeelskosten, bedragen EUR 21,0 miljoen (2017: EUR 19,9 miljoen).

(18) PERSONEELSKOSTEN

	2018	2017
Lonen en salarissen	201,2	191,4
Sociale lasten	35,2	33,1
Pensioenlasten	27,2	33,3
	263,6	257,8

PERSONEELSBESTAND

Gedurende het boekjaar 2018 bedroeg het gemiddeld aantal werknemers bij Cosun, omgerekend naar volledig dienstverband, 3.848 personen (2017: 3.850 personen). Deze personeelsomvang is als volgt onder te verdelen naar de productgroepen:

	2018	2017
Suikeractiviteiten	860	825
Aardappelactiviteiten	2.005	2.033
Overige activiteiten	983	992
TOTAAL	3.848	3.850
Waarvan werkzaam in het buitenland	1.851	1.909

(19) ANDERE WAARDEVERANDERINGEN OP IMMATERIËLE EN MATERIËLE VASTE ACTIVA

In 2018 bedraagt de andere waardevermindering op de immateriële en materiële vaste activa EUR 21,1 miljoen. De waardeverandering in 2017 bedroeg EUR 0,3 miljoen.

(20) FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

Onder de financiële baten en lasten zijn begrepen de interest op rentedragende vorderingen en schulden.

(21) BELASTINGEN RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING

De verantwoorde vennootschapsbelasting in de winst-en-verliesrekening betreft een last van EUR 0,3 miljoen (2017: EUR 26,2 miljoen) bij een resultaat voor belastingen van EUR 1,9 miljoen (2017: EUR 102,8 miljoen). De effectieve belastingdruk bedraagt 15,1% (2017: 25,5%). De afwijking van het toepasselijke lokale belastingtarief kan als volgt worden verklaard:

	2018	%	2017	%
Resultaat voor belastingen	1,9		102,8	
Winstbelasting op basis van het Nederlandse belastingtarief	0,5	25,0	25,7	25,0
Effect van afwijkende / buitenlandse belastingtarieven	-/- 1,2	-/- 62,0	0,4	0,4
Niet-aftrekbare bedragen / permanente verschillen	4,0	206,4	-/- 0,2	-/- 0,2
Effect van wijziging in waardering van verliezen, tegoeden of tijdelijke verschillen	0,7	36,7	0,9	0,9
Correctie voorgaande jaren	-/- 4,8	-/- 249,9	-/- 0,4	-/- 0,4
Overige	1,1	58,9	-/- 0,2	-/- 0,2
TOTALE BELASTINGDRUK	0,3	15,1	26,2	25,5

Het effect van (wijziging in) waardering van verliezen in 2018 (en 2017) komt grotendeels door het niet waarderen van verliezen in buitenlandse entiteiten. De niet-aftrekbare bedragen / permanente verschillen hebben voornamelijk betrekking op niet aftrekbare ledentoeslag over 2018.

De correcties op voorgaande jaren hebben betrekking op aanpassingen naar aanleiding van de definitieve aangiften uit voorgaande jaren. Daarnaast zijn de in de berekeningen gehanteerde tarieven voor de vennootschapsbelasting aangepast als gevolg van de recent aangekondigde wijziging van de tarieven vanaf 2019, waartoe in 2018 door de overheid is besloten.

(22) HONORARIA VAN DE ACCOUNTANT

De volgende honoraria van Ernst & Young Accountants LLP zijn ten laste gebracht van de onderneming, haar dochtermaatschappijen en andere maatschappijen die zij consolideert, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a lid 1 en 2 BW.

In 2018 zijn de volgende honoraria ten laste gebracht van de onderneming:

	ERNST & YOUNG ACCOUNTANTS LLP	OVERIG ERNST & YOUNG NETWERK	TOTAAL ERNST & YOUNG
Onderzoek van de jaarrekening	0,5	0,3	0,8
Adviesdiensten op fiscaal terrein	0,2	0,3	0,5
Andere niet-controlediensten	0,1	-	0,1
TOTAAL	0,8	0,6	1,4

In 2017 zijn de volgende honoraria ten laste gebracht van de onderneming:

	ERNST & YOUNG ACCOUNTANTS LLP	OVERIG ERNST & YOUNG NETWERK	TOTAAL ERNST & YOUNG
Onderzoek van de jaarrekening	0,3	0,3	0,6
Adviesdiensten op fiscaal terrein	0,2	0,4	0,6
Andere niet-controlediensten	0,5	0,2	0,7
TOTAAL	1,0	0,9	1,9

De totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening is gebaseerd op de totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar waarop de jaarrekening betrekking heeft, ongeacht of de werkzaamheden door de externe accountant en de accountantsorganisatie reeds gedurende dat boekjaar zijn verricht.

(23) KASSTROOMOVERZICHT

De mutaties in het kasstroomoverzicht kunnen grotendeels worden ontleend aan de mutatieoverzichten van de betreffende balansposten. Voor een aantal balansposten volgt hierna de aansluiting tussen de balansmutatie en de mutatie volgens het kasstroomoverzicht:

	WERKKAPITAAL	VOORZIENINGEN
Stand per 1 januari 2018	318,9	-/- 70,0
Stand per 31 december 2018	408,5	-/- 74,2
Balansmutatie	-/- 89,6	4,2
Aanpassingen voor:		
- Wijzigingen in winstbelastingposities	13,5	2,2
- Investerings en desinvesteringen deelnemingen	-/- 5,3	-
- Reclassificatie naar kortlopende vorderingen vanuit financiële vaste activa	3,9	-
KASSTROOM	-/- 77,5	6,4

(24) GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

ENKELVOUDIGE BALANS

(na resultaatbestemming; in miljoenen EUR)

	Toelichting	31-12-2018	31-12-2017
ACTIVA			
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	(25)	54,3	61,9
Materiële vaste activa	(26)	269,3	287,7
Financiële vaste activa	(27)	696,7	674,4
		1.020,3	1.024,0
Vlottende activa			
Voorraden	(28)	256,8	231,4
Vorderingen en overlopende activa	(29)	188,0	218,2
Liquide middelen		88,5	204,0
		533,3	653,6
Totaal activa		1.553,6	1.677,6
PASSIVA			
Eigen vermogen			
Gestort en opgevraagd kapitaal	(30)	36,0	36,0
Agioreserve		32,3	32,3
Reserve deelnemingen		4,5	10,8
Reserve koersverschillen		-/- 1,2	-/- 0,1
Overige reserves		1.159,1	1.154,7
		1.230,7	1.233,7
Voorzieningen	(31)	44,4	37,8
Langlopende schulden	(32)	34,6	31,1
Kortlopende schulden	(33)		
Kredietinstellingen en schulden met een financieringskarakter		49,4	32,3
Overige schulden en overlopende passiva		194,5	342,7
		243,9	375,0
Totaal passiva		1.553,6	1.677,6

ENKELVOUDIGE WINST-EN-VERLIESREKENING

(in miljoenen EUR)

OVER HET JAAR	2018	2017
Coöperatief resultaat na belastingen	-/- 20,2	-/- 5,1
Resultaat deelnemingen na belastingen	20,3	68,9
NETTORESULTAAT	0,1	74,0
WINSTVERDELING CONFORM DEFINITIES ART. 1 VAN DE UITKERINGSREGELING BIETENLEVERINGEN		
Resultaat deelnemingen onder aftrek van dividend	11,5	15,8
Coöperatief resultaat inclusief dividend deelnemingen	-/- 11,4	58,2

TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE JAARREKENING

(in miljoenen EUR)

ALGEMEEN

Voor zover posten uit de enkelvoudige balans en winst-en-verliesrekening hierna niet nader zijn toegelicht, wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening.

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA EN DE RESULTAATBEPALING

De grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gelijk aan die voor de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening.

(25) IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

Het verloop van de immateriële vaste activa is als volgt weer te geven:

	GOODWILL	OVERIGE IMMATERIËLE VASTE ACTIVA	TOTAAL
Cumulatieve aanschafwaarde per 1 januari 2018	174,6	6,1	180,7
Cumulatieve afschrijvingen en andere waardeveranderingen per 1 januari 2018	115,8	3,0	118,8
BOEKWAARDE PER 1 JANUARI 2018	58,8	3,1	61,9
Mutaties:			
- Investerings	-	0,1	0,1
- Afschrijvingen	-/- 7,6	-/- 0,1	-/- 7,7
BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2018	51,2	3,1	54,3
Cumulatieve aanschafwaarde per 31 december 2018	174,6	6,2	180,8
Cumulatieve afschrijvingen en andere waardeveranderingen per 31 december 2018	123,4	3,1	126,5

(26) MATERIËLE VASTE ACTIVA

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt weer te geven:

	BEDRIJFS- GEBOUWEN EN TERREINEN	MACHINES EN INSTALLATIES	ANDERE VASTE BEDRIJFS- MIDDELEN	IN UITVOERING EN VOORUIT- BETAALD	NIET AAN DE BEDRIJFS- UITOEFENING DIENSTBAAR	TOTAAL
Cumulatieve aanschafwaarde per 1 januari 2018	150,9	518,0	21,8	0,6	5,8	697,1
Cumulatieve afschrijvingen en waardeveranderingen per 1 januari 2018	73,1	317,9	18,4	-	-	409,4
BOEKWAARDE PER 1 JANUARI 2018	77,8	200,1	3,4	0,6	5,8	287,7
Mutaties:						
- Investerings	1,4	14,9	1,6	6,6	-	24,5
- Desinvesterings	-	-/- 0,9	-	-	-	-/- 0,9
- Afschrijvingen	-/- 4,5	-/- 36,0	-/- 1,5	-	-	-/- 42,0
- Overboeking	0,1	0,4	-	-/- 0,5	-	-
BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2018	74,8	178,5	3,5	6,7	5,8	269,3
Cumulatieve aanschafwaarde per 31 december 2018	152,7	530,4	22,9	6,7	5,8	718,5
Cumulatieve afschrijvingen en waardeveranderingen per 31 december 2018	77,9	351,9	19,4	-	-	449,2

	BEDRIJFS- GEBOUWEN EN TERREINEN	MACHINES EN INSTALLATIES	ANDERE VASTE BEDRIJFS- MIDDELEN	IN UITVOERING EN VOORUIT- BETAALD	NIET AAN DE BEDRIJFS- UITOEFENING DIENSTBAAR	TOTAAL
Cumulatieve aanschafwaarde per 1 januari 2017	144,1	458,7	9,1	28,7	5,1	645,7
Cumulatieve afschrijvingen en waardeveranderingen per 1 januari 2017	73,2	296,4	7,6	-	-	377,2
BOEKWAARDE PER 1 JANUARI 2017	70,9	162,3	1,5	28,7	5,1	268,5
Mutaties:						
- Investerings	13,7	55,2	2,0	0,3	1,3	72,5
- Desinvesterings	-/- 10,9	-	-	-	-/- 0,6	-/- 11,5
- Afschrijvingen	-/- 4,3	-/- 36,0	-/- 1,5	-	-	-/- 41,8
- Overboeking	8,4	18,6	1,4	-/- 28,4	-	-
BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2017	77,8	200,1	3,4	0,6	5,8	287,7
Cumulatieve aanschafwaarde per 31 december 2017	150,9	518,0	21,8	0,6	5,8	697,1
Cumulatieve afschrijvingen en waardeveranderingen per 31 december 2017	73,1	317,9	18,4	-	-	409,4

(27) FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	31-12-2018	31-12-2017
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	252,8	262,4
Vorderingen op groepsmaatschappijen	429,4	395,9
Vorderingen op leden	11,9	15,2
Latente belastingvorderingen	2,0	0,1
Overige vorderingen	0,6	0,8
	696,7	674,4

Het verloop van de financiële vaste activa is als volgt weer te geven:

	DEELNEMINGEN IN GROEPSMAAT- SCHAPPIJEN	VORDERINGEN OP GROEPSMAAT- SCHAPPIJEN	VORDERINGEN OP LEDEN	LATENTE BELASTING- VORDERINGEN	OVERIGE VORDERINGEN	TOTAAL
Stand per 1 januari 2018	262,4	395,9	15,2	0,1	0,8	674,4
Mutaties:						
- Aandeel in resultaat deelnemingen	20,3	-	-	-	-	20,3
- Toevoegingen en verstrekkingen	-	40,6	1,2	1,9	-	43,7
- Aflossingen en onttrekkingen	-/- 20,0	-/- 7,1	-/- 0,5	-	-	-/- 27,6
- Dividend	-/- 8,8	-	-	-	-	-/- 8,8
- Koersverschillen	-/- 1,2	-	-	-	-	-/- 1,2
- Overige mutaties	0,1	-	-	-	-	0,1
- Mutaties ten gunste/laste van het resultaat	-	-	-/- 0,1	-	-/- 0,2	-/- 0,3
- Reclassificatie naar kortlopend	-	-	-/- 3,9	-	-	-/- 3,9
BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2018	252,8	429,4	11,9	2,0	0,6	696,7
	DEELNEMINGEN IN GROEPSMAAT- SCHAPPIJEN	VORDERINGEN OP GROEPSMAAT- SCHAPPIJEN	VORDERINGEN OP LEDEN	LATENTE BELASTING- VORDERINGEN	OVERIGE VORDERINGEN	TOTAAL
Stand per 1 januari 2017	275,4	142,7	10,8	0,1	1,0	430,0
Mutaties:						
- Aandeel in resultaat deelnemingen	68,9	-	-	-	-	68,9
- Toevoegingen en verstrekkingen	-	275,8	18,7	-	-	294,5
- Aflossingen en onttrekkingen	-/- 27,2	-/- 23,2	-/- 11,2	-/- 0,1	-	-/- 61,7
- Dividend	-/- 53,2	-	-	-	-	-/- 53,2
- Koersverschillen	-/- 3,2	0,6	-	-	-	-/- 2,6
- Overige mutaties	1,7	-	-	0,1	-	1,8
- Mutaties ten gunste/laste van het resultaat	-	-	0,1	-	-/- 0,2	-/- 0,1
- Reclassificatie naar kortlopend	-	-	-/- 3,2	-	-	-/- 3,2
BOEKWAARDE PER 31 DECEMBER 2017	262,4	395,9	15,2	0,1	0,8	674,4

DEELNEMINGEN IN GROEPSMAATSCHAPPIJEN

Suiker Unie GmbH & Co. KG is een deelneming van en is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. per 31 december 2018. Suiker Unie GmbH & Co. KG maakt bij het opstellen van de jaarrekening gebruik van de vrijstelling conform artikel 264b HGB.

De aflossingen en onttrekkingen hebben betrekking op een agio uitkering van deelneming Cosun Holding B.V. aan de Coöperatie.

VORDERINGEN OP GROEPSMAATSCHAPPIJEN

Dit betreft met name de langlopende lening aan Cosun Holding (EUR 265 miljoen), Aviko Holding B.V. (EUR 55 miljoen), Aviko B.V. (EUR 40 miljoen), Sensus B.V. (EUR 10 miljoen), SVZ International B.V. (EUR 25 miljoen) en Duynie Holding B.V. (EUR 15 miljoen).

VORDERINGEN OP LEDEN

De niet rentedragende vorderingen op leden (EUR 11,9 miljoen) betreft de contante waarde van het lange termijn deel van de nog te storten bedragen op uitgegeven ledenleveringsbewijzen (2017: EUR 15,2 miljoen).

OVERIGE VORDERINGEN

Dit betreft geactiveerde kosten verband houdend met de afsluiting van een nieuwe financieringsovereenkomst met een looptijd tot juli 2021.

(28) VOORRADEN

	31-12-2018	31-12-2017
Terreinen	9,9	8,0
Grond- en hulpstoffen	8,6	8,5
Gereed product en handelsgoederen	238,3	214,9
	256,8	231,4

De voorraad terreinen betreft grond die ontwikkeld wordt in het kader van het bedrijventerrein AFC Nieuw Prinsenland bij Dinteloord en grond bij Roosendaal. Bij de waardering van de voorraden is rekening gehouden met incourantheid. De voorziening hiervoor bedraagt EUR 1,5 miljoen (2017: EUR 1,6 miljoen). Voor een bedrag van EUR 29,1 miljoen is de voorraad gewaardeerd tegen lagere marktwaarde (2017: EUR 5,2 miljoen).

(29) VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

	31-12-2018	31-12-2017
Vorderingen op handelsdebiteuren	44,9	56,6
Vorderingen op groepsmaatschappijen	108,8	132,8
Korte termijn deel van nog te storten op uitgegeven aandelen	3,9	3,2
Overige belastingvorderingen	16,0	13,0
Overige vorderingen en overlopende activa	14,4	12,6
	188,0	218,2

(30) EIGEN VERMOGEN**GESTORT EN OPGEVRAAGD KAPITAAL EN AGIO**

	LEDEN- LEVERINGSBEWIJZEN (LLB'S)	AGIO RESERVE	TOTAAL 2018	TOTAAL 2017
Stand per 1 januari	36,0	32,3	68,3	60,4
Mutaties:				
- Uitgegeven LLB's	1,2	-	1,2	7,9
- Ingenomen LLB's	-/- 1,2	-	-/- 1,2	-
STAND PER 31 DECEMBER	36,0	32,3	68,3	68,3

Tot 2017 kende Cosun aandelen, in 2017 zijn deze omgezet in ledenleveringsbewijzen op naam. Het totaal aantal uitgegeven ledenleveringsbewijzen is 6.545.369 (2017: 6.545.105), de nominale waarde bedraagt EUR 5,50 per stuk. Op grond van RJ 620 is in de geconsolideerde jaarrekening EUR 0,7 miljoen (2017: EUR 0,7 miljoen) geclassificeerd als vreemd vermogen. De agio reserve wordt fiscaal volledig als gestort aangemerkt.

WETTELIJKE RESERVES, OVERIGE RESERVES EN RESULTAAT

	RESERVE DEELNEMINGEN	RESERVE KOERSVERSCHILLEN	OVERIGE RESERVES	TOTAAL 2018	TOTAAL 2017
Stand per 1 januari	10,8	-/- 0,1	1.154,7	1.165,4	1.097,2
Mutaties:					
- Resultaatbestemming	-	-	0,1	0,1	74,0
- Uitgekeerd aan leden	-	-	-/- 2,0	-/- 2,0	-/- 2,5
- Koersverschillen	-	-/- 1,1	-	-/- 1,1	-/- 3,3
- Overboeking	-/- 6,3	-	6,3	-	-
STAND PER 31 DECEMBER	4,5	-/- 1,2	1.159,1	1.162,4	1.165,4

RESERVE DEELNEMINGEN

De reserve deelnemingen betreft dat deel van de mutaties in het eigen vermogen waar vanaf het moment van consolideren niet vrijelijk over beschikt kan worden.

OVERIGE RESERVES

Op grond van artikel 46 van de statuten vinden uitkeringen plaats aan leden en contractanten. Deze uitkeringen zijn met ingang van januari 2000 in overeenstemming met het reglement Uitkeringsregeling Bietenleveringen (UB). De hoogte van de uitkering is afhankelijk van het gemiddeld geleverd aantal tonnen suikerbieten, het gemiddeld coöperatief resultaat inclusief dividend deelnemingen per ton suikerbiet van de zeven voorafgaande boekjaren en een factor per campagne. Voor de boekjaren 2017, 2018 en 2019 geldt een overgangperiode waarbij uitgegaan wordt van het gemiddeld coöperatief resultaat inclusief dividend deelnemingen per ton suikerbiet van respectievelijk vier, vijf en zes voorafgaande boekjaren. Uitkering vindt plaats ten laste van de overige reserves.

Indien alle leden per 31 december 2018 uit hoofde van bedrijfsbeëindiging aanspraak zouden kunnen maken op UB dan zou EUR 37,0 miljoen uitgekeerd moeten worden (2017: EUR 37,2 miljoen). Uitbetaling is, conform artikel 5.3 van het reglement, onder voorbehoud van goedkeuring door de raad van beheer.

VOORSTEL TOT RESULTAATBESTEMMING

Het nettoresultaat over het jaar 2017 (EUR 74,0 miljoen) is overeenkomstig het besluit van de raad van beheer d.d. 22 maart 2018 toegevoegd aan de overige reserves.

De raad van beheer is voornemens te besluiten dat EUR 0,1 miljoen, toegevoegd zal worden aan de overige reserves. Het vorenstaande is reeds verwerkt in de jaarrekening 2018.

VERSCHIL EIGEN VERMOGEN GECONSOLIDEERDE EN ENKELVOUDIGE JAARREKENING

Op grond van de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 620 dient in de geconsolideerde jaarrekening het direct door leden opeisbare deel (2%) van het gestort aandelenkapitaal als vreemd vermogen te worden geclassificeerd. Dientengevolge ontstaat een verschil in het eigen vermogen tussen de geconsolideerde en enkelvoudige jaarrekening.

	31-12-2018	31-12-2017
Eigen vermogen geconsolideerde jaarrekening	1.230,0	1.233,0
Effect RJ 620	0,7	0,7
EIGEN VERMOGEN ENKELVOUDIGE JAARREKENING	1.230,7	1.233,7

(31) VOORZIENINGEN

	31-12-2018	31-12-2017
Latente belastingverplichtingen	12,4	12,9
Pensioenen en andere uitgestelde personeelsbeloningen	9,4	14,6
Overige voorzieningen	22,6	10,3
	44,4	37,8

De voorzieningen hebben voor circa EUR 29,1 miljoen (2017: EUR 25,8 miljoen) een langlopend karakter.

Het verloop van de voorzieningen kan als volgt worden weergegeven:

	LATENTE BELASTING- VERPLICHTINGEN	PENSIOENEN EN OVERIGE UITGESTELDE PERSONEELS- BELONINGEN	OVERIGE VOORZIENINGEN	TOTAAL
Stand per 1 januari 2018	12,9	14,6	10,3	37,8
Mutaties:				
- Toevoegingen ten laste van het resultaat	3,8	0,6	21,0	25,4
- Onttrekkingen	-/- 4,3	-/- 5,8	-/- 8,7	-/- 18,8
STAND PER 31 DECEMBER 2018	12,4	9,4	22,6	44,4

LATENTE BELASTINGVERPLICHTINGEN

De voorziening voor latente belastingverplichtingen is een voorziening voor uitgestelde belastingbetalingen die voortvloeien uit tijdelijke verschillen tussen de fiscale en commerciële winstbepaling. De latente belastingverplichtingen hebben voor EUR 11,8 miljoen (2017: EUR 10,5 miljoen) een langlopend karakter.

(32) LANGLOPENDE SCHULDEN

	31-12-2018	EFFECTIEVE RENTE	31-12-2017	EFFECTIEVE RENTE
Leaseverplichtingen	9,3	8,4%	9,5	8,4 %
Schulden aan leden	24,3	2,4%	20,5	2,4 %
Overige schulden	1,0	-	1,1	-
TOTAAL LANGLOPENDE SCHULDEN	34,6		31,1	

De schulden aan leden betreft het ledenfinancieringsprogramma dat Cosun in 2015 heeft geïntroduceerd. De inleg door leden is rentedragend, kent een vaste looptijd van 2-5 jaar en is achtergesteld bij de overige crediteuren.

(33) KORTLOPENDE SCHULDEN

	31-12-2018	31-12-2017
Schulden met een financieringskarakter	-	32,3
Schulden aan groepsmaatschappijen	51,6	87,0
Schulden aan leden	89,2	158,9
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	57,3	41,9
Te betalen winstbelasting	-	2,4
Te betalen overige belastingen en premies sociale verzekeringen	2,3	2,7
Te betalen pensioenen	0,8	-
Overige schulden en overlopende passiva	42,7	49,8
TOTAAL OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA	243,9	342,7

SCHULDEN MET EEN FINANCIERINGSKARAKTER

De schulden met een financieringskarakter bestond nagenoeg volledig uit een bij een Nederlandse financiële partij geplaatste lening met een volledige aflossing in 2018. De financiering is verstrekt op basis van bepaalde, tussen partijen overeengekomen financiële voorwaarden. Aan al deze voorwaarden is voldaan.

(34) NIET IN DE BALANS OPGENOMEN REGELINGEN EN VERPLICHTINGEN**Hoofdelijke aansprakelijkheid en garanties**

De coöperatie heeft zich ten opzichte van derden garant gesteld tot een bedrag van EUR 10,9 miljoen (2017: EUR 26,6 miljoen).

Meerjarige financiële verplichtingen

Er zijn langlopende onvoorwaardelijke verplichtingen aangegaan ter zake van huur en operationele leasing. De verplichtingen die hieruit voortvloeien bedragen EUR 2,3 miljoen (2017: EUR 2,8 miljoen). De in het komende jaar vervallende huur- en leaseverplichtingen bedragen EUR 1,1 miljoen (2017: EUR 1,1 miljoen). De na 5 jaar vervallende termijnen zijn nihil (2017: nihil). De investeringsverplichtingen bedragen EUR 4,3 miljoen (2017: EUR 5,6 miljoen).

(35) HONORARIA VAN DE ACCOUNTANT

De volgende honoraria van Ernst & Young Accountants LLP zijn ten laste gebracht van de onderneming, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a lid 1 en 2 BW.

In 2018 zijn de volgende honoraria ten laste gebracht van de onderneming:

	ERNST & YOUNG ACCOUNTANTS LLP	OVERIG ERNST & YOUNG NETWERK	TOTAAL ERNST & YOUNG
Onderzoek van de jaarrekening	0,2	-	0,2
Adviesdiensten op fiscaal terrein	0,2	-	0,2
Andere niet-controlediensten	0,1	-	0,1
TOTAAL	0,5	-	0,5

In 2017 zijn de volgende honoraria ten laste gebracht van de onderneming:

	ERNST & YOUNG ACCOUNTANTS LLP	OVERIG ERNST & YOUNG NETWERK	TOTAAL ERNST & YOUNG
Onderzoek van de jaarrekening	0,1	-	0,1
Adviesdiensten op fiscaal terrein	0,3	-	0,3
Andere niet-controlediensten	0,1	0,1	0,2
TOTAAL	0,5	0,1	0,6

De totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening zijn gebaseerd op de totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar waarop de jaarrekening betrekking heeft, ongeacht of de werkzaamheden door de externe accountant en de accountantsorganisatie reeds gedurende dat boekjaar zijn verricht.

(36) OVERIGE INFORMATIE

Aan bezoldigingen met inbegrip van pensioenlasten als bedoeld in artikel 2:383, lid 1, BW, is in het boekjaar aan leden van de raad van beheer een bedrag van EUR 0,6 miljoen (2017: EUR 0,6 miljoen) en aan leden van de raad van toezicht een bedrag van EUR 0,1 miljoen (2017: EUR 0,1 miljoen) ten laste van het resultaat geboekt.

(37) GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

Raad van beheer

Dhr. D.H. de Lugt
Dhr. mr. A.W. Bos
Dhr. drs. B.R. van Doesburgh
Dhr. ing. A.J.B.P. Bossers
Dhr. ing. G. Evenhuis
Mw. drs. A.A.C.M. van den Hoek-Huybregts
Mw. G. Prins
Dhr. J.H.D. Voncken
Dhr. drs. S. Wijkstra

Raad van toezicht

Dhr. ir. J. Bartelds
Dhr. ing. J.L. van Driel
Dhr. ing. W.A. Blijdorp
Dhr. ir. H.E. Huistra
Dhr. ing. E.H.W.J.E. Michiels
Mw. drs. J.P. Rijsdijk

Breda, 14 maart 2019

OVERIGE GEGEVENS

STATUTAIRE BEPALING RESULTAATBESTEMMING

De bestemming van de winst is in de statuten als volgt geregeld (art. 42 lid 1 en 2): van de winst der coöperatie zal een door de raad van beheer te bepalen gedeelte worden gereserveerd. Het na inachtneming van het vorig lid resterende bedrag, zal na toepassing van het bepaalde in dit lid, tenzij de ledenraad op voorstel van de raad van beheer anders bepaalt, worden verdeeld onder hen, die aan het einde van het desbetreffende boekjaar lid waren of in of met het einde van dat boekjaar hebben opgehouden lid te zijn, alsmede onder erfgenamen die als rechtsopvolger van een lid een lopende leveringsovereenkomst hebben voortgezet in het betreffende boekjaar, naar gelang van de door hen op ledenleveringsbewijzen binnen de toewijzing voor het desbetreffende boekjaar geleverde bieten en in overeenstemming met de betalingsmethode, neergelegd in het bietenreglement.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de leden, de raad van toezicht, de raad van beheer en de directie van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A.

A. VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. te Breda gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. per 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2018;
- de geconsolideerde en enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2018;
- het geconsolideerde kasstroomoverzicht over 2018 en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

MATERIALITEIT

Materialiteit	€ 16.000.000 (2017: € 18.000.000)
Toegepaste benchmark	2% van brutomarge
Nadere toelichting	Gezien het coöperatieve karakter van de entiteit vinden wij de brutomarge genormaliseerd voor de ledentoeslag een belangrijkere graadmeter dan het resultaat vóór belastingen. De hoogte van de brutomarge geeft een goed beeld van de omvang van de activiteiten.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

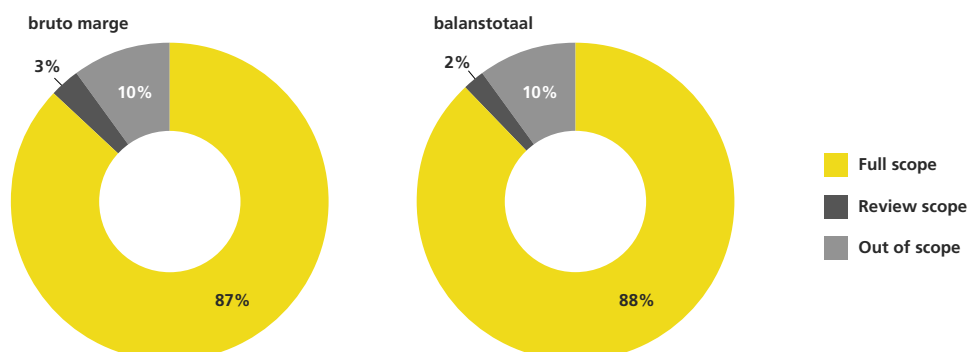
Wij zijn met de raad van toezicht overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 800.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

REIKWIJDTE VAN DE GROEPSCONTROLE

Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. staat aan het hoofd van een groep van entiteiten. De financiële informatie van deze groep is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A.

De groepscontrole heeft zich met name gericht op de significante onderdelen die qua omvang het meest bijdragen aan de brutomarge en/of balanstotaal. Bij de groepsonderdelen hebben wij zelf controlewerkzaamheden uitgevoerd. Wij hebben geen gebruik gemaakt van andere accountants bij de controle van de groepsonderdelen.

In totaal vertegenwoordigen de uitgevoerde werkzaamheden 90% van de brutomarge en 90% van de totale activa van de groep.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij (groeps-)onderdelen, gecombineerd met aanvullende werkzaamheden op groepsniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de groep verkregen om een oordeel te geven over de geconsolideerde jaarrekening.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van toezicht gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Ten opzichte van voorgaand jaar is het kernpunt waardering (im-)materiële vaste activa toegevoegd. De overige kernpunten zijn gelijk aan voorgaand jaar.

Risico	Onze controleaanpak	Belangrijke observaties
Waardering voorraad gereed product (zie toelichting 4)		
De omvang van de voorraad gereed product ten opzichte van de totale balanswaarde is zodanig dat de controle van de voorraad gereed product een belangrijk onderdeel is van onze controleaanpak. Voorraad gereed product wordt gewaardeerd tegen vervaardigingsprijs of lagere realiseerbare waarde. De vervaardigingsprijs is gebaseerd op de aanschafkosten van gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. De toerekening van de overige kosten is complexe materie die met aannames en schattingen is omgeven. De berekeningssystematiek van de voorraad gereed product is complex en foutgevoelig.	Bij de controle van de waardering voorraad gereed product hebben wij de inschattingen die tijdens de afsluiting van het voorgaande boekjaar zijn gemaakt afgezet tegen de werkelijke kosten in dit boekjaar. Tevens hebben wij per toegerekende kostenpost gecontroleerd of deze rechtstreeks aan de vervaardiging mogen worden toegerekend alsmede de parameters die zijn gehanteerd voor toerekening.	De aan de vervaardigingsprijs toegerekende overige kosten zijn naar onze mening kosten die rechtstreeks verband houden met de vervaardiging. De inschatting inzake de toegerekende overige kosten en de gehanteerde parameters achten wij adequaat. Wij hebben tevens vastgesteld dat de toelichting adequaat is.

Risico	Onze controleaanpak	Belangrijke observaties
Verlieslatende contractposities (zie toelichting 4 en 9)		
Als gevolg van de prijsvolatiliteit in de agrarische grondstofmarkten contracteert Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. voorafgaand aan de oogst een groot deel van de grondstoffen. Als gevolg van misoogsten of andere omstandigheden op de wereldvoedselmarkt kunnen grondstofprijzen zeer volatiel zijn, met name rondom belangrijke oogstmomenten. Hierdoor kan sprake zijn van verlieslatende posities wanneer verkopen reeds zijn vastgelegd waarvoor geen voorraden beschikbaar zijn dan wel inkopen op termijn zijn afgesloten. Daarnaast kan sprake zijn van verlieslatende contractposities dan wel te hoog gewaardeerde voorraden indien de toekomstig (verwachte) verkoopprijs lager ligt dan de voorraadwaardering per balansdatum in relatie tot de inkoopprijs van gecontracteerde inkoopposities. De negatieve prijsontwikkeling van suiker na het afschaffen van de Europese suikermarktordening heeft hierbij onze specifieke aandacht gehad in de controle van verlieslatende verkoop contractposities en voorraadwaardering per balansdatum.	Wij hebben per jaareinde de prijzen van de openstaande verkoop contractposities afgezet tegen de waardering van de aanwezige voorraden en de prijzen van de inkoopcontracten op termijn. Daarnaast hebben wij de vrije voorraden en de prijzen van de gecontracteerde inkoopposities op balansdatum afgezet tegen de actuele marktprijzen.	Naar onze mening zijn de grondslagen voor de waardering van voorraden naar lagere actuele marktprijzen en verantwoording van voorzieningen voor verlieslatende contractposities adequaat toegepast. Wij hebben tevens vastgesteld dat de toelichting adequaat is.
Waardering (im-)materiële vaste activa (zie toelichting 1 en 2)		
Als gevolg van de negatieve resultaatontwikkeling en de omvang van de (im-)materiële vaste activa ten opzichte van de totale balanswaarde is de controle van de waardering (im-)materiële vaste activa een belangrijk onderdeel van onze controleaanpak. Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. heeft als gevolg van het negatieve resultaat een indicatie onderkend voor een bijzondere waardevermindering van haar (im-)materiële vaste activa en als gevolg hiervan getoetst of bijzondere waardeverminderingen van toepassing zijn. Deze toets is grotendeels gebaseerd op verwachtingen en inschattingen van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. inzake de toekomstige resultaten en kasstromen. Voor zover sprake is van een bijzondere waardevermindering is deze in de jaarrekening verwerkt.	Wij hebben in onze controle aandacht besteed aan de verwachte resultaten en kasstromen, zoals deze zijn opgenomen in het door Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. opgestelde plan voor 2019. Wij hebben onze werkzaamheden met name gericht op de parameters die het meest van invloed zijn op de bepaling van de realiseerbare waarde zoals de verwachte suikerprijs, afzetvolume, kostprijs van de omzet en de disconteringsvoet. Tevens hebben wij getoetst of de toelichtingen toereikend zijn en voldoende inzicht geven in de gekozen veronderstellingen en de gevoeligheden hiervan voor de waardering.	Naar onze mening is de inschatting van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. inzake mogelijke bijzondere waardeverminderingen adequaat en liggen de gehanteerde parameters en verwachtingen binnen de acceptabele bandbreedte. Wij hebben tevens vastgesteld dat de toelichting adequaat is.

B. VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- over Cosun;
- kengetallen;
- coöperatie;
- het bestuursverslag;
- Cosun in bedrijf;
- Beheeraspecten; en
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De Raad van Beheer is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

C. VERKLARING BETREFFENDE OVERIGE DOOR WET- OF REGELGEVING GESTELDE VEREISTEN

Benoeming

Wij zijn door de Ledenraad op 29 mei 2013 benoemd als accountant van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. vanaf de controle van het boekjaar 2013 en zijn sinds dat boekjaar tot nu toe de externe accountant.

D. BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van de Raad van Beheer en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

De Raad van Beheer is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is de Raad van Beheer verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de Raad van Beheer noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de Raad van Beheer afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de Raad van Beheer de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de Raad van Beheer het voornemen heeft om de coöperatie te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

De Raad van Beheer moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de coöperatie.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de Raad van Beheer en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de Raad van Beheer gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de Raad van Toezicht dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de Raad van Toezicht over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de Raad van Toezicht hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Naaldwijk, 14 maart 2019

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. M.A.M. Kester RA

